

katedra

MARIBORSKIH ŠTUDENTOV

»KATEDRO« mariborskih študentov izdaja Zveza študentov Jugoslavije Odbor mariborskih visokošolskih zavodov • Urejuje uredniški odbor, glavni in odgovorni urednik Feri Horvat • Katedra izhaja vsako drugo sredo • Naslov uredništva je: Maribor, Gregorčičeva ulica 30, telefon 35-96 • Tekoči račun: 604-13-608-70 (za Katedro) • Tiska Časopisno podjetje »Mariborski tisk« • Cena 30 din.

MARIBOR
30. APRILA 1963
ŠTEVILKA 15-16
III. LETNIK

Nikar ne izroč
besede te!
Molči, te prošim,
Pusti mi sanje,
naj sama sbežda.

Posnetka:
D. Modrinjak

TA MAJ!

So dnevi in obdobja, ko radi pozabljamo nekatere velike stvari, ker bi bil spomin na njih trpek, ali pa se nam ne zdi dovolj velik, da bi lahko izpodrival sodobnost. So pa tudi dnevi in spomini, ki jih ni mogoče zabrisati v koledarju spominov in spoštovanja, ker so v nas sleherni dan prisotni. Delo je ustvarilo človeka, svoj praznik pa je dobilo tako, tako pozno. Morda je ta praznik ravno zato tako lep, ker je še mlad.

Ne bi pa bilo tako, če se ne bi pretepali delavci v Chicagu z oblastmi, če ne bi bilo odločnih šlezijskih tkalcev – in če ne bi naposled dozoreli naši ljudje.

Če ne bi bilo trboveljskih rudarjev,
če ne bi bilo zaloških železničarjev,
če ne bi bilo tržaških delavcev ...

... In če ne bi bilo mnogo takih ljudi, ki jim pravimo mali in ki nosijo v sebi polno drobnih želja, tistih, ki se z njimi vežejo veliki kamni v zidove.

Zdaj, ko zorimo njihovi sinovi in zorijo hčere, ko se pred nami odpira pot, ki jo nadaljujemo kot dediščino, še ne moremo zagotovo povedati, kaj nas navdaja v teh dneh. Ne moremo povedati, kakor ni znal nikdar nihče točno izreči svojega zadovoljstva nad tem, da mu je lepo in kakor ne govorijo tisti, ki jim je hudo.

Toda ta maj!

To je vznemirljiva beseda. To je mnogokrat tudi upanje, pričakovanje. Rahlo božajoča beseda za vse. Zelen žamet, cvetoči nasadi, sonce od jutra do mraka kakor smo navajeni misliti mladi ljudje.

Morda je to vznemirljivo pričakovanje že od nekdaj budilo v ljudeh želje, da si iz prepolnega delavnika iztrgajo dan, ki bo samo njihov, ko bo sijalo sonce in ko bo zrak sinje moder od letanja in prepčevanja ptic. Morda. Kajti zima je bila dolga, mraz nadležen in dolge noči. Človek pa je hotel svetlobe, toplino. Maj mu to lahko da.

In tako danes praznujemo. Sami ne vemo kako, a praznujemo. V senci vseh tistih dogodkov, ki so bili tudi krvavi in ki si jih nikoli več ne želimo. Noben mlad človek. Mi praznujemo zmago dela in svetlobe. Zato je ta praznik toliko lepši.

Zopet bomo strnili naša pričakovanja v nekaj brezskrbnih dneh. Töne ima motor in se bo odveljal, toda prišla bo Irena ali Ivo ali Marijana. Če bo tudi te zalotil na poti nemir in se bodo oddaljili od svojega cilja (ker je v teh dneh vse tako vznemirljivo privlačno), bom srečal še koga, ki bi lahko nadomestil njihovo malo neresnost.

In ti in ona in on – in vsi mi.

V teh dneh si ne bomo ničesar očitati, se ne bomo jezili. Tega je čisto dovolj, sedaj si podajmo roke in se prav po otročje izklepečimo, vležimo se v mehko travo in pripovedujemo zvezdam in vsakomur, ki je morda sklonil nad nami obraz, ker smo mu dragi.

Nekdo me je dregnil, ker sem se nehal spominjati. Misli na čase, ko ni bilo teh lepih večerov, ko so se mladi in stari borili.

Jezen sem. Saj so takšni dnevi še danes, zakaj bi morali misliti nazaj. Tudi danes se borimo, toda z drugimi nasprotnikom. Morda z delom, ker delo osvobaja in se hočemo prek njega osvoboditi. Zdaj nam puške niso več potrebne. To je bilo včasih, zdaj pa je potrebno tisto spreminjati. Patetično izživljanje nad preteklostjo zavržimo, kajti to je nemoč. Preteklost je nas le omogočila, mi pa oblikujemo sedanjost, prihodnost. In verjemite, to ni majhna naloga. Potrebna je energija, iznajdljivost, ki jo vsak po svoje izkazuje. Kmečki sin, delavec, študent in pisatelj – tudi tisti, ki jih včasih še radi spregledamo.

Toda praznik je za male in velike. In ta praznik je zdaj delo.

Zato ga praznujemo! Ta maj!

M. PRASNICKI

S sedme konference mladine mariborskega okraja

Mladina se uveljavlja

Delovne organizacije bi morale izdelati perspektivni plan kadrov, na osnovi katerega bi lahko ustrezno štipendirale bodoče strokovnjake — V bodoče kakovostnejša vsebina idejno-vzgojnega dela

Sedma okrajna konferenca mladine mariborskega okraja, ki je bila 24 in 25. aprila v domu JLA v Mariboru in katere so se kot gostje udeležili tudi predsednik okrajnega odbora SZDL Maribor Zvone Cajnko in člana predsedstva CK ZMS Mitja Stupan ter Franček Hudej, je opozorila na vrsto problemov, ki jih bo morala mladina v naslednjem obdobju ustrezno rešiti.

Že v referatu je predsednik okrajnega komiteja ZMS Maribor Slavko Ožbolt govoril o nekaterih problemih izobraževanja in štipendiranja. Med drugim je menil, da bi morali uvesti desetletno obvezno šolanje. S tem bi tudi rešili problem mladine med 14. in 16. letom, ki po zakonu

še ne more dobiti zaposlitve. Ko je govoril o uveljavljanju diplomantov I. stopnje višjega šolstva v delovnih organizacijah, je poudaril, da imajo le-ti ponekod precej težko stališče in jih v podjetjih postavljajo na neustrezna delovna mesta. Slavko Ožbolt je sodil, da še nimamo za štipendiranje ustreznih kriterijev, kdo naj dobi štipendijo. Menil je, da je za podeljevanje štipendije eden najvažnejših pogojev učni uspeh. Slavko Ožbolt je v svojem referatu še povedal, da se mladina ponekod v organih samoupravljanja še ni uveljavila, kljub temu da bi morala biti pri reševanju posameznih problemov med najaktivnejšimi činitelji.

POMANJKLJIVOSTI JE TREBA ODPRAVITI

V razpravi so delegati iz delovnih organizacij opozorili, da mora mladina v bodoče bolj povečati prizadevanja za dvig produktivnosti in ureditvi notranjih odnosov v delov-

nih organizacijah. Mladinci so na konferenci povedali, da ponekod odnosi med ekonomskimi enotami v posameznih delovnih kolektivih niso prav nič tovariški in celo vplivajo na slabe proizvodne rezultate celotnega podjetja. Te napake bo treba vsekakor takoj odpraviti, zlasti pa bo morala biti vzgoja mladih članov v samoupravnih organih popolnejša in konkretnjša. Delegati mladine mariborskega okraja so v razpravi mimo tega še menili, da so v delovnih organizacijah dali doslej vse premalo poudarka etičnemu vrednotenju dela in pomenu dela pri oblikovanju osebnosti mladega delavca.

Prvi dan konference sta bili zelo zanimivi razpravi Marice Domanjko in Ivana Nerata. Marica Domanjko je menila, da bi morali statuti delovnih organizacij največ pozornosti posvetiti pravilnemu odnosu med ekonomskimi enotami in kadrovske politiki v podjetju. Že v statutih delovnih organizacij bi morali predvideti, koliko kvalificiranih delavcev, tehnikov, ekonomistov in drugih kadrov bo podjetje v prihodnje potrebovalo. To bi bilo zlasti pomembno za nadaljnji razvoj šolstva, saj bi se mladi ljudje lažje odločali za posamezne poklice. Ivan Nerat pa

je ocenil negativne posledice preuranjene integracije med TOBI in HIMO. Menil je, da za integracijo ni bilo popolne ekonomske analize. To je ilustriral tudi s podatki. Tako se je med drugim v združenem podjetju zmanjšala proizvodnja kompresorskih hladilnikov, doslej je pri proizvodnji hladilnikov nastala že stotimilijonska škoda, znatno se je povečala administracija (v podjetju je sedaj 14 raznih direktorjev), v obratih se je zmanjšala samoiniciativa itd.

KONFERENCA JE USPELA

V razpravi je sodeloval tudi predsednik okrajnega odbora SZDL Zvone Cajnko. Povedal je, da je VII. okrajna konferenca ZMS zelo uspela in da je danes mladina mariborskega okraja že tako politično zrela, da lahko sodeluje enakopravno z vsemi v razpravah o vseh problemih v industriji, šolstvu, na vasi itd. Menil je, da je mladina danes tista družbena sila, na kateri sloni napredek na vseh področjih.

Na konferenci je 148 delegatov izvolilo nov 29-članski okrajni komitej. Ta je na prvi seji izvolil za predsednika Janeza Kučana, za sekretarja pa Marijo Medved.

M. MERŠNIK

Namesto uvodnika

25. aprila je bila v Ljubljani II. republiška konferenca Zveze študentov. Predstavniki ljubljanske univerze, mariborskih višjih šol in višje pomorske šole v Piranu so razpravljali o skupnih vprašanjih, posebno pa o vprašanju idejne vzgoje. Lanska konferenca je delala v Mariboru in je obravnavala v prvi vrsti študijska in socialno ekonomska vprašanja. V zadnjih dveh letih je opaziti v vsej državi močno težnjo po oblikovanju skupnih stališč in skupnemu reševanju aktualnih vprašanj, ki se istočasno pojavljajo na vseh fakultetah in višjih šolah. Tako so doslej imeli v vseh republikah republiške konference ZS in večkratne sestanke posameznih univerzitetnih odborov oziroma odborov ZS na višjih šolah. V vseh republikah sta dve kategoriji višješolskega študija, fakultete in višje oziroma visoke šole. Na tej relaciji se poleg splošnih študentskih vprašanj (v prvi vrsti vprašanje materialne oskrbe študentov, študijske literature, dela študentske organizacije ipd.) pojavljajo iz dneva v dan mnoga protislovja, ki rezultirajo iz nevsklajenosti študija na višjih šolah in prvih stopnjah fakultet. Lani se je to vprašanje reševalo skupaj z vprašanjem nazivov diplomantov višjih šol in prve stopnje fakultet, letos lahko smatramo vprašanje nazivov za rešeno (razen mogoče za Višjo stomatološko šolo), kako se bodo vprašanja v razmerju višja šola — prva stopnja fakultete obravnavala v bodoče, pa zavis od skupne iniciative študentov in uprav šol.

— VID BUDNA —

Razgovor z novim predsednikom ZS MVZ

Tovariš Vid Budna, študent Višje stomatološke šole iz Maribora, je prevzel dolžnost predsednika odbora ZS MVZ. V razgovoru nam je povedal:

»Eden najvažnejših problemov je, da so programi dela dobro pripravljani, vendar ni prav, da se stihajsko izvajajo. Če upoštevamo, da je Maribor mlad višješolski center in da družba ta center priznava, je slabo, da delo študentske organizacije nekoliko zaostaja. Letos je bila angažiranost študentov precejšnja in bi zato tudi uspeh moral biti večji. Naloga Odbora pa ni samo iskanje oblik dela na Odboru samem, temveč predvsem na šolah. Govorimo o slabi dejavnosti na šolah, vendar se jim ne znamo vedno približati. Prevečkrat se posvetujemo s predsedniki in funkcionarji s posameznih šol na Odboru, tako da le-ti sčasoma izgubijo vsako samoiniciativnost. Prav to je vzrok, da gremo z zanižano naprej in da se nam kopičijo tekoče zadeve ter rešujemo samo najbolj pereče. To ni kritika aktivistov, niti Odbora kot celote, temu je kriva premajhna aktivnost vseh študentov.

V danj situaciji presojači nezainteresiranosti mariborskih študentov za dejavnost izven študija bi bilo neumestno, ker določene oblike neangažiranosti in nezanimanja študentov pri dobro pripravljenih akcijah vidimo. Ljudje iščejo pestrih in zanimivih oblik dela. Zato moramo študente pridobiti samo z dobro in skrbno pripravljenimi akcijami in propagando.

Glede aktivnosti študentov v raznih družbenih organizacijah mislim, da je težko zahtevati od študentov, da poleg študija delujejo po vseh svojih močeh, ker vemo, da je aktivistov malo z ozirom na veliko število študentov, in še

tisti, so že prišli kot aktivisti v Maribor.

Kadrovska politika zveze študentov se bo morala spremeniti toliko, da bo ZS sama vzgajala aktiviste, po drugi strani pa se bo morala povezati z ZMJ, da pridemo v stik z aktivisti s srednjih šol, ki mislijo študirati na naših višjih šolah. S tem nam bodo zagotovljeni kvalitetni kadri.

Dotaknil bi se tudi problema prostorov za družabno življenje študentov v Mariboru in prostorov za institucije odbora ZSJ, »Katedre« in študentske zadruge. Potrebni so nam prostori za klubsko življenje, telesno kulturo, predvsem pa študentski dom, kjer bi se študentje organizirano vključevali v družbeno aktivnost in uvideli svojo tesno povezavo z današnjim družbenim dogajanjem.

Naš program za naprej je dokaj jasen. V odboru ja komisija za študijska vprašanja in komisija za družbeno samoupravljanje. Vprašanja, ki zadevajo ti dve komisiji, za sedaj preveč prepuščamo upravam šol, četudi bi se moral odbor ZSJ pri tem angažirati, ker je uspeh in osip na šolah najvažnejše vprašanje organizacije Zveze študentov.

Darko Pašek

Na večini srednjih šol so se že pričele zbirati prve prijave za mladinske delovne brigade. Tako se je na ESS prijavilo za prvo srednješolsko izmenilo 16 brigadirjev, za drugo pa 10. Delovne akcije se bodo lahko udeležili samo dobri dijaki. Razen zbiranja prijav za brigade pa je Zveza mladine na šoli organizirala predavanja šole za življenje v okviru mladinskih ur.

DRUGA REPUBLIŠKA KONFERENCA ZVEZE ŠTUDENTOV

25. aprila je bila v Ljubljani druga republiška konferenca ZS, kateri je prisostvovalo 80 študentov. Konferenca so se tudi udeležili dr. Jože Vilfan, podpredsednik IS Slovenije, Franc Popit, član CK KZS, Marija Vilfan, predsednica ideološke komisije pri GO SZDL Slovenije, prof. dr. Makso Šnuderl, rektor ljubljanske univerze Novica Pribičević, predsednik CO ZSJ in zastopniki raznih političnih in družbenih organizacij.

V referatu in obeh koreferatih so bile podane pomanjkljivosti idejnega usmerjanja študentov ter problemi boljše povezave med posameznimi univerzami in s študenti izven meja, ki so bile vzrok organizacijskih slabosti. Iste slabosti je v diskusijah nakazalo vseh 21 diskutantov.

O vsebinskem delu in o ključnih konferenca vas bomo seznanili v prihodnji številki.

ŠTEVILKO SO UREDILI:

Glavni in odgovorni urednik:

Feri Horvat

Tehnični urednik:

Peter Kancler

RUBRIKE:

Notranja: A. Golčman

Kultura: I. Herga

Film: V. Strukelj

A. Košak

Srednješolci: S. Pukl

Sport: P. Kancler

Humor: J. Nemeč

D. Vrtovec

MLADINA JUGOSLAVIJE,

SOCIALIZEM JE TVOJA SEDANJOST IN PRIHODNOST. EDINO V SOCIALISTIČNIH ODNOSIH ČLOVEŠKE SOLIDARNOSTI IN HUMANOSTI, V VISOKO RAZVITI SOCIALISTIČNI DRUŽBI JE SMISEL TVOJE BORBE IN ŽIVLJENJA. ZATO SE UČI, USTVARJAJ, BODI NEUMORN GRADITELJ SOCIALIZMA IN ZVESTA IDEALOM BORCEV REVOLUCIJE.

(Iz predvolilnega razglasa SZDL narodom Jugoslavije)

FRANC CILENŠEK

Volili bomo najboljše

V ČAS DVEH DESETLETIJ, KI OZNACUJETA DVE DESETLETJI NAPOROV IN BORBE, KI SO JO VODILI VELIKANI, SINŌVI IN HČERE TE NASE ZEMLJE, SE JE NEOPAZNO VRINILO ROJSTVO MLADE GENERACIJE — 1.407.788 DEKLET IN FANTOV.

Razposajeno otroštvo, kakšno pa bi sploh moglo biti otroštvo, če ne bi bilo polno sonca, radosti, življenja, je minilo v igri, videli smo te iste mlade ljudi, ko so stopili v šole. Ta se je zanimal za tehniko, oni za umetnost, tretji je sanjal, da bo postal pilot. Nismo niti opazili, kdaj so otroci prerastli v odrasle mlade ljudi s polno odgovornostjo, z vsemi dolžnostmi.

Rojeni so med 1941. in 1945. letom, med vstajo in osvoboditvijo. Okrog 750.000 izmed njih bo slavilo letos nov življenjski praznik, ki pa jim je že dolgo znan po svoji

vsebini, od nekdanj tako drag vsem generacijam, ko prehajajo preko njega v nov del življenja. Postali bodo polnoletni. In tako bo ta dan, poleg mnogih velikih dni, poleg začetka zaključnih del na avtomobilski cesti Bratstva in enotnosti, poleg Titove štafete in Dneva mladosti, velikih in malih uspehov v šoli, na delu, obogatil njihovo mladost za novo doživetje.

Letos bodo imeli priložnost potrditi svojo polnoletnost in opravičiti zaupanje, ki ga posveča naša družba mladi generaciji tudi z dejanjem. Pripadniki te generacije bo-

do skupaj s starejšimi odšli na volišča, prvič v življenju bodo lahko izkoristili svoje državljanske pravice, da volijo in da so voljeni.

Mnogi iz te generacije ali nekaj let starejši tovariši, najboljši pri delu in po doseženih rezultatih, po tem, kako so dajali in kako so sprejemali, bodo kandidati za občinske, republiške in Zvezno skupščino. Njihova vrednost in moč ni samo v velikem številu, ampak je vidna v šolah, napisana na šolskih tablah, v tovarnah, na poljih, vsebovana je v rezultatih dela družbeno-političnih organizacij.

Studentje smo del te generacije, katere naloga je, da se uči, vsestransko izgrajuje, da ohranja revolucionarnost, od nekdanj značilno za ljudi, ki živijo in delajo v novi Jugoslaviji.

Razgovor s študenti-volilci

V avli študijske knjižnice sem v pavzi poprosil tri kolege za bežen razgovor.

Predstavljamo vam LEONA MIKKA, študenta prvega letnika Višje tehniške šole, oddelka za kemijo. Rodil se je 1943. leta, letos je torej prvič vpisan v volilni imenik.

• Kaj vse si predstavljaš kot predvolilno aktivnost?

— O predvolilni aktivnosti sem že

mного prebral v dnevnem časopisu. Moje mnenje je, da je predvolilna aktivnost priložnost in čas, ko se moramo kritično ozreti na dosedanje graditve, analizirali uspehe in neuspehe, polskati tiste, ki so se najbolj izkazali — ti naj bodo naši bodoči predstavniki. Predvolilna aktivnost nas študentov naj bo usmerjena k analizi naših študijskih uspehov, učnih programov, uspehov in neuspehov v formiranju koncepta našega visokega šolstva.

• Ali ti je znano, kdo postavlja kandidate za ljudske poslance?

— O tem sem bral v Predosnutku nove ustave in v dnevnem časopisu. Kandidate postavlja zbor volivcev, predlagati pa sme kandidata tudi skupina 200 volivcev, vpisanih v volilni imenik v istem volilnem okrožju.

• Na kaj misliš, ko govorimo o novih oblikah politično-ideološkega dela mladine, posebno še študentov?

— Čim širšo aktivnost, neposrednost v politično ideološkem delu, vsaka družbena aktivnost je politično ideološko delo. Kar sem dejal tako nasplošno, to mora veljati tudi za delo študentske organizacije.

• Kdaj nameravaš diplomirati?

— Na to vprašanje raje ne bi odgovoril, ker sem šele v prvem let-

LJUBA SUMAK

niku, sicer pa — verjetno po treh letih študija. Po končani VTS nameravam nadaljevati študij. Če bi hotel diplomirati v dveh letih, bi bilo potrebno mnogo truda, moral bi se posvetiti izključno študiju.

LJUBA SUMAK, študentka III. letnika Višje stomatološke je bila pripravljena, da se s kratkim razgovorom predstavi.

— »Veš,« mi je zaupala kar v začetku, »zame volitve niso nekaj novega, sem že volila.«

• Katera družbeno-politična orga-

nizacija je 6. aprila letos izdala predvolilni razglas?

— SZDL.

• Ali si že kdaj sodelovala na mladinski delovni akciji?

— Zelela sem sodelovati, pa mi je bilo to iz zdravstvenih razlogov onemogočeno. Brigadirsko življenje mora biti prav gotovo nekaj izrednega.

• Kakšno pot bi morale po tvojem ubrati gospodarske organizacije, da bi se izpopolnil sistem štipendiranja in tako zagotovila materialna oskrba študentov.

— Mislim, da bi bilo treba gospodarske organizacije prepričati ali s radikalnimi ukrepi primorati, da vodijo pravilno kadrovsko politiko, se pravi, da pravočasno predvidijo svoje potrebe po kadrih in da jih toliko štipendirajo. Bolj bi bilo treba upoštevati dvig življenjskih stroškov in sorazmerno tudi zviševati štipendije. Uvajanje študijskega kredita bi bilo tudi pri nas zaželeno, ne bi pa smelo povsem izriniti štipendiranje; kreditiranje naj bi bilo samo dopolnilo.

• Kateri izmed izpitov na Višji stomatološki šoli se ti je zdel najtežji, mislim na tiste, ki si jih že opravila.

— Normalna morfologija v prvem letniku, verjetno tudi zato, ker je to bilo pač v prvem letu študija.

• Ali si sodelovala v razpravah o predosnutku ustave?

— Udeležila sem se sestanka na šoli, kjer smo o predosnutku razpravljali.

• Vem, da te prav tako, kakor nas vse, čas preganja. Verjetno pa obstaja tudi zate čas, ko se rada odpočiješ in razvedriš. Kaj delaš na primer v soboto zvečer?

— Največkrat sem kar doma, sicer pa hodim v gledališče, kino. Lepo bi bilo, ko bi imeli študentje svoj lastni ples, mogoče klub, potem bi bila naša zabava nedvomno bogatejša.

FRANC CILENŠEK, slušatelj II. letnika Višje agronomske šole, poljedelskega odseka, ima volilno pravico že vrsto let. Volil je v svojem domačem kraju, v Braslovčah v Savinjski dolini.

• Ali si prebral predosnutek ustave?

— Sem, vendar bolj preletel kot preštudiral. Bolj natančno bom pregledal novo ustavo, ko bo izšla z vsemi dopolnili in popravki.

• V kakšno izvenštudijsko aktivnost si se na šoli vključil?

— V delo študentske organizacije nisem bil neposredno vključen kot funkcionar, pač pa sem pomagal pri nekaterih prireditvah.

• Imaš kakšne pripombe k organizaciji našega visokega šolstva ali posebej mariborskih višjih šol?

— Študij je intenziven...

• Kakšen velik ukrep, bolje, kakšen velik korak bi bilo treba storiti v mednarodni politiki, da bi se lahko tudi dejansko, v najširših merilih pričela uveljavljati politika miru in mirne koeksistence?

— Predvsem bi bilo treba prekiniti s tekmo v oboroževanju, ukiniti kolonializem in uveljaviti demokracijo v nekaterih državah, kjer vlada teror, na primer v Spaniji in Portugalski.

Raziskovanje veselja bi moralo temeljiti na bazi skupnih naporov v dobroto vsega človeštva, ne pa, da ostaja v mejah tekmovanja vzhodnega in zahodnega bloka.

LEON MIKKEK

Ni kar ne mislite, da se nameravam kmalu poročiti. Ne. Niti drugih ne mislim napeljati na to. To, kar pišem, je rezultat mojih pogovorov s kolegi (imena, ki se jih tu poslužujem, so izmišljena), ki jih srečujemo na predavanjih, na ulici in povsod tam, kjer se pač študentje srečujemo. Smo skoraj enake starosti, podobne so naše vsakdanje skrbi in cilji, med katerimi je diploma in še kaj. Toda čeprav smo enako stari in nam je na videz skupna mladostna brezbržnost in mnoga neslutena pričakovanja, se prav tu razlikujemo od teh kolegov. Oni so prav tako polni mladosti, a brezbržnosti in neslutenege je v njih manj, zakaj naredili so odločen korak v življenju: stopili so v zakonski stan...

Študent v zakonskem stanju

Ne zamerite mi radovednosti ali ponekod celo indiskretnosti. Moj namen je, da vas približe seznanim z nekaterimi značilnostmi študentskih zakonov, s težavami in željami mladih zakonov in predvsem z njihovimi pogledi na to, kaj zahteva od mladega človeka ta pomembni življenjski korak.

Povprečni zakonski staž: 1 leto

Kolegi, s katerimi sem govoril, so povprečno poročeni eno leto. Dva sta poročena že dve leti in eden se je poročil pred tremi tedni. Eden izmed študentskih zakonskih parov, ki sem jih spoznal, je še brez otroka, pri enem ga pričakuje, medtem ko so ostali že preskrbljeni. In sicer prevladujejo dečki. Povprečna starost ob poroki je bila pri moških 21,6 in pri ženskah 19,3 leta. Najbolj zgodaj sta se vzela Olga in Mitja in sicer je bilo njej 18, njemu pa 20 let.

»Spoznala sva se...«

»Spoznala sva se štiri leta pred poroko na počitnicah na morju,« mi je pripovedoval Jože. »To se pravi, da sva se v tem času zelo dobro spoznala in je bila poroka dejansko samo formalni prehod v skupno življenje.« Tudi Janez je spoznal ženo, ki ni študentka, že precej časa pred

Absolventa...

poroko, na plesih. Boris je spoznal Marijo na praznovanju rojstnega dne in sta potem hodila skupaj eno leto. Olga in Mitja sta se spoznala na ekskurziji ob Dravi nekega septembrskega dne in se poročila v istem mesecu — čez dve leti.

»Boris, a je bila res med teboj in Alenko prava ljubezen?« sem vprašal. »Res je in spoznal sem jo na nekem hausbaalu. Imela sva se rada dve leti do poroke, do katere morda še ne bi prišlo, če...« Namesto da bi zaključil, se je nasmehnil in se

veda sem ga razumel, saj ni bil edini.

»Tu je najin življenjski prostor«

S temi besedami me je sprejel Jože, ko sem stopil v izredno domiselno urejeno stanovanje, napolnjeno s prijetno domačnostjo in mladostjo, ki ji daje poseben prizvok smeh nekaj mesecev starega sina. To je eden izmed srečnih zakonov. V hiši staršev imata precej prostorno stanovanje, ki ga od začetka skromno, toda iz dneva v dan bolj lično in bogato opremljata. Jože je absolvent in je v službi, žena, ki je iz zdravstvenih razlogov za nekaj časa morala prekiniti študij, pa skrbi za dom in otroka. Tudi Jože posveča sinu precejšnjo pozornost in, kakor mi je rekla Marija, jo včasih kar dobro nadomešča.

»Edina večja težava, ki jo imava, je zdravje.« »Katera pa je vajina največja želja?« sem prekinil Jožeta.

»Da bi me oprostili vojašine,« je odgovoril pol zares, pol v šali. (Toda mislil je nedvomno popolnoma resno.) Toda v vseh zakonih ni tako malo težav kot v Jožetovem. Janezu je prav stanovanje največji problem. Tudi Adi in Boris, ki sta za zdaj z družinami pri starših, si želita ustreznih stanovanj.

Za Borisa je še toliko laže, da je že absolvent in se je tudi honorarno zaposlil (in tudi žena je šla v službo). Adi preživlja sebe in ženo s priložnostnimi honorarnimi zaslužki. Edini Janezov dohodek je štipendija. Mladi zakonci so v dokajšnji meri še deležni pomoči staršev. Zlasti še Olga in Mitja, ki ju vzdržujejo kar starši.

Zakon in študij

Družina vpliva različno na študij, odvisno od življenjskih pogojev. Na Jožeta, ki ima dobro urejene razmere, vpliva dobro, ker mu za mnoge drobne in vsakdanje stvari ni treba skrbeti in poleg tega ga žena še priganja k študiju. Nasprotno je pri Janezu, ki ga vsakdanje skrbi ovirajo. Tudi Borisu ostane za študij malo časa, ker se mora na eni strani posvečati ženi, na drugi strani pa delati, da prisluži potrebna sredstva, medtem ko pravi Adi, da ga zakon pri študiju ne moti, ker je zelo malo doma in ne študira doma.

Vsakemu od intervjuvancev sem postavil vprašanje: »Če bi bil še enkrat neporočen, ali bi se poročil? Z istim partnerjem?« Olga in Jože sta

mi brez premisleka odvrnila, da bi se in z istimi partnerji. Zlasti Jože je bil prepričljiv, ko mi je rekel, da se je poročil po petletnem spoznavanju in skupnih izkušnjah. Tudi Boris je pritrdilno odgovoril. (Sicer je res, da se je poročil pred tremi tedni.) Janez bi se sicer, če bi še moral enkrat izbirati, odločil za isto

Komu zvoni...

partnerko, vendar se ne bi poročil pred tridesetim letom (ob poroki jih je imel 23). Adi pa je odleval.

Nekatere misli študentov-zakoncev

»Kaj je po tvojem osnova za srečen zakon?«

Jože: »Zlasti v današnjem času se mi zdi bistveno, da imata zakonca dovolj časa, da lahko živita drug za drugega in tako ustvarita pravo zakonsko življenje. Tudi objektivna osnova je važna, bolj pomembni pa sta duševna povezanost in razumevanje.«

Boris: »Primarni so subjektivni faktorji, ker če le-ti ne ustrezajo zahtevam srečnega zakonskega življenja, tudi materialne osnove zakona ni mogoče ustvariti.«

»Kaj meniš o poroki pred dokončanim študijem?«

Jože: »Tu je treba ločiti absolvente od študentov, ki so na začetku, in upoštevati, ali lahko nekdo študira poleg službe ali pa je popolnoma odvisen od staršev in s tem pride tudi zakon na njihovo breme. Bistveno važna sta splošna življenjska zrelost in samostojnost, ki sta v zakonu nujni.«

Janez: »Boljše je imeti prej porok.«

Boris: »Mislim, da se poročiš takrat, ko srečaš dekle, ki ti ustreza in se ni mogoče ozirati samo na objektivne okoliščine, ker je vsako lepo doživetje nadomestilo za marsikaj, kar bi dosegel z boljšimi materialnimi pogoji. To je odvisno od tega, kaj človek zahteva od življenja.«

Olga: »Nemogoče je postavljati mejo. Vendar je zaradi materialne odvisnosti in nesamostojnosti zakon bolj odprt navzven in zakonca premalo živita drug za drugega. Nevarni so tudi zunanji vplivi v takih primerih.«

Na vprašanje, kaj menijo o nabitranju »izkušenj« pred zakonom, so bili odgovori različni.

Jože: »To je odvisno od človeka, če je bolj zaprt vase ali navajen na flirt, če je trezen in zrel, ali pride pri njem pogosto do trenutne zaljubljenosti, ki je lahko posledica fizične privlačnosti, kar za trajno skupno življenje ni dovolj.«

Janez: »Ni priporočljivo, poročiti se s prvim dekletom, ki ga spoznaš.«

Adi: »Potrebno je, da se oba pred vstopom v zakon »iznorita«, sicer pride do tega pozneje.«

Olga: »Tisti, ki ga lomi v mladosti, ga navadno tudi pozneje. Seveda se tudi popolnoma neizkušen ne sme poročiti.«

Nasvet tistim, ki mislijo na poroko

Janez: »Temeljito premislite in spoznajte partnerja. In to ni lahko, ker se značaj v popolnosti pokaže šele v tesnejšem skupnem življenju — v zakonu.«

Boris: »Ne smete se poročiti v nalu zaljubljenosti.«

Adi: »Če nočete obžalovati, dvakrat premislite.«

Olga: »Imeti je treba veliko poguma, pozneje pa potrpežljivosti.«

Jože: »Če se prehitro poročite, boste rabili dovolj časa, da dosežete harmonijo in bogato vsebino, nujno za srečno zakonsko življenje. Imeti morate veliko potrpežljivosti in sposobnosti za premagovanje mladostne zaletavosti. Prepričani morate biti v enakopravnost obeh partnerjev tako glede odgovornosti kot glede pravic. Potrebna je tudi čimprejšnja perspektiva za vaš študij in delovno usmerjenost.«

FERI HORVAT

Zagreb

Kako rešujejo študentje finančna vprašanja?

Število diplomantov na zagrebški Univerzi se od leta do leta veča, vendar s tem porastom niso zadovoljni, ker je delno rezultat večjega števila vpisanih študentov. V študijskem letu 1959/60 je diplomiralo 2212 študentov, v študijskem letu 1960/61 že 2489, a 1961/62 2939 študentov.

- V izgraditvi Studentskega doma je vloženo 700 milijonov dinarjev.
- Najsiromašnejši študentje, ki imajo dober uspeh v študiju, dobivajo socialno pomoč, ki znaša 120 milijonov dinarjev letno.
- Vsak četrti študent prejema povprečno 11.500 dinarjev štipendije.
- Da bi se izboljšali študijski pogoji, so zgrajene ali se grade nove fakultete, filozofske, tehnološka, elektrotehniška in strojno-ladjedelniška ter visoke šole: Visoka tehniška šola.

Navzlic vložnim družbenim sredstvom je med zagrebškimi študenti še vedno del študentov s slabimi ekonomskimi pogoji, kar jim onemogoča normalen študij. 8500 študentov je zaradi težkih socialnih razmer zaprosilo za sprejem v študentske domove, katerih kapaciteta znaša 4036 ležišč. Povprečna stanarina v teh domovih znaša 2100 din. Ostalih 4464 študentov stanuje v privatnih sobah, njihovi mesečni stroški za stanarino znašajo 6000 din. Tu ni všteto 4500 študentov, ki ne stanujejo v Zagrebu, pa niso zaprosili za sprejem v študentske domove.

Problem finančnih možnosti

Problem finančnih možnosti zagrebških študentov, ki vpliva, da v Zagrebu še vedno ni štiriletnega študija, čeprav je zakonsko določen, je eden izmed najpogostnejših problemov, ki ga rešujejo pri skoraj vseh razpravah na Univerzi. Trudijo se, da bi način štipendiranja in kreditiranja vskladili z vsakodnevnimi potrebami tako, da bi bil študijski uspeh čim večji. Izdajam nekatere stroške, ki jih ima zagrebški študent za stanovanje, hrano in ostale nujne potrebe. Tu niso všteti stroški prevozov, stroški za oblečanje, za cigarete ipd.

- Povprečni stroški prehrane v študentskem centru znašajo 8490 din mesečno. (Kosila in večerje 6690, zajtrki 1800 din.)
- Povprečni stroški za študijske pripomočke znašajo 1000 din.
- Stroški na fakultetah za vpis semestrov in prijave izpitov, razne takse 1000 din.
- Stroški kulturno zabavnega življenja 2200 din. Tu sta predvideni dve gledališki predstavi, enkrat na teden kino, ena koncertna predstava mesečno, štiri plesne prireditve in nakup dnevnega in tedenskega tiska.
- Stroški osebne higiene — 1500 din mesečno.

Če sedaj rekapituliramo vse izdatke, vidimo, da znašajo mesečno 18.250 dinarjev, kljub temu da so tu našteje samo najosnovnejše potrebe, od katerih se ne more odstopati.

Sedaj pa pogledjmo, kako si zagrebški študent priskrbi najosnovnejša sredstva za ekzistenco. Osnovni prihodi so v glavnem štipendije,

socialne pomoči, otroški dodatki, pomoč staršev in lastni zaslužki, največkrat v študentskem servisu.

- Vsak tretji študent prejema povprečno 3000 din otroškega dodatka.
- V tem študijskem letu bo podeljenih 13.990.000 din v obliki dotalije vsem fakultetam in višjim šolam. 6995 študentov bo prejelo povprečno 2000 din.
- V prejšnjem študijskem letu je 3500 študentov bilo primoranih, da si z delom preko študentskega servisa omogoča normalne življenjske pogoje. Teh 3500 študentov zasluži mesečno povprečno po 3700 din. Skupno so zaslužili 317 milijonov dinarjev, tako da na vsakega posameznika odpade 37 tisoč dinarjev letno.

O delu posredniškega servisa

Sedaj pa nekaj besed o delu posredniškega študentskega servisa. Osnovanje te študentske ustanove so študentje pozdravili, kajti z njenim posredovanjem si lahko priskrbe dodatna sredstva za življenje. Vendar to delo skriva v sebi nekatere škodljive posledice širšega družbenega značaja:

- Do pet dni je izgubilo zaradi dela v študentskem servisu 8126 študentov.
- Od pet do deset dni 4243 študentov.
- Od deset do dvajset dni 2861 študentov.
- Od dvajset do trideset dni — 3330 študentov.
- Več kot 30 študijskih dni so izgubili 1103 študenti.

Ti podatki govore, da je za velik del študentov delo v študentskem servisu stalen vir dohodkov. Če izdvojimo samo navedene 1103 študente, ki so delali več kot trideset dni v servisu, in da pri tem ne štejemo še zamujenega časa ob raznih čakanjih pri šalterjih, vidimo, da je ta zamujen čas še večji.

Ni treba posebej poudariti, da študij za ta del študentov ni lahek, še manj enostaven, saj vsklajujejo borbo z nepoloženimi izpiti in borbo za materialna sredstva. In če tu dodamo še pogoje štiriletnega študija, postaja ta problem še težji, saj lahko potegne za sabo izgubo študijskega leta.

Štipendije

Štipendije so, dokler ni začel delovati kreditni fond, morale pokrivati največji del stroškov. Dejstvo je, da so štipendije majhne, da je njihova veličina odvisna od sposobnosti štipenditorja, a ni redek niti primer, ko na dodeljevanje štipendij vplivajo subjektivni faktorji, kot so: večja in manjša zainteresiranost ipd. Velike razlike v velikosti štipendij delujejo nestimulativno in to predvsem zato, ker te razlike vplivajo na študentovo marljivost. Najrealnejši način štipendiranja bi bil, da bi imele štipendije stalni in variabilni del. Variabilni del bi naj vplival na število opravljenih izpitov v enem izpitnem roku in na povprečno oceno. Štipendije bi se naj odredile po vsakem izpitnem roku, stalni del štipendij bi se naj gibal tako: prvo leto 10.000 din, drugo leto 9000 din, tretje leto 10.000 din, četrto leto 11.000 din in peto leto 12.000 din. Variabilni del se naj ne bi dodeljeval v prvem letu, kajti takrat ni izpitov. V drugem bi naj bila njegova višina 3000 din, v tretjem 3500, v četrtem 4000 in v petem letu 4500 dinarjev.

V letošnjem študijskem letu so opazna občutna znižanja štipendij, ki so negativno vplivala na materialno stanje študentov. Število štipendij je hitro naraščalo do lanskega študijskega leta, daleč hitreje v odnosu na porast števila študentov. Tako je v šolskem letu 1956/57 na 14.358 študentov odpadlo 2573 štipendij, medtem ko je v letu 1960/61 bilo že 19.639 študentov in 5921 štipendij. V istem času se je povečalo število štipendij od 5155 v študijskem letu 1956/57 na 7334 v študijskem letu 1961/62.

Na zagrebški univerzi sprejema vsak četrti študent povprečno 11.500

dinarjev štipendije. Če primerjamo število štipendij in število rednih študentov od lanskega leta do letos, vidimo očiten padec. V letu 1961/62 je na 22.909 študentov bilo skupno 7658 štipendistov, letos pa na 19.234 študentov vsega samo 4699 štipendistov. Navzlic temu, da se je število študentov zmanjšalo za 3675, se je skupno število štipendij zmanjšalo za 2959. Iz tega izhaja, da se v nezavidnem položaju nahaja nekaj fakultet kot npr.: na strojno-ladjedelniški fakulteti je bil porast študentov za dvajset, ukinjenih štipendij pa 177! Vzrokov je več, med drugim zmanjšanje fondov za štipendiranje v podjetjih. Drugi vzrok je slab učni uspeh štipendistov. Najbistvenejši problem je verjetno v uvedbi študentskega kreditnega fonda. V mnogih proizvodnih organizacijah je zmanjšan fond za štipendiranje. Tak razvoj je negativen, kajti kreditni sklad bi moral biti le dopolnilo.

Kreditni fond

Ze dalj časa, predvsem pa zadnja leta si naša družba trudi izboljšati materialni položaj študentov. Eden izmed ukrepov je uvajanje kreditnih fondov, iz katerih bi si študentje lahko izposojali določene vsote za izboljšanje svojega materialnega položaja in si s tem omogočili in ustvarili boljše študijske pogoje. Stališča nekaterih podjetij, ki so ob uvedbi kreditnega fonda ukinila štipendije, so negativno vplivala na razvoj kreditiranja in s tem onemogočila večje uspehe kreditiranja. Kajti bistvo kreditiranja ni v tem, da bi povsem zamenjalo štipendije, temveč da se z njihovo pomočjo normalizirajo materialni pogoji študentov.

Ema Bursać: Belo mesto Zagreb (olje)

● Različna izobrazba - različni dohodki

Družbeno-ekonomski pomen izobraževanja, prav posebno pa še potreba po družbenem reguliranju tega procesa, je predmet zelo različnih, pogosto povsem praktičističnih in nenačelnih pojmovanj. Izobraževanje je družbeno-ekonomski pojav, ki je vključen v naš ekonomski sistem in ga je mogoče le kot takega povsem razumeti in pravilno tretirati. V razpravi izhajam iz socialističnega načela produktivnosti v nagrajevanju, ki diferencira osebne dohodke posameznih delovnih kolektivov in njihovih sodelavcev sorazmerno s količino in kvaliteto vložene dela. To pomeni, da je treba večje ali manjše razpone v osebnih dohodkih vzeti kot normalno in nujno posledico socialističnega nagrajevanja, medtem ko je treba nasprotno težnjo k izenačevanju osebnih dohodkov (»survnilovko«) označiti brez pridržkov kot deformacijo socializma oziroma socialističnih razvojnih sil. Razponi v osebnih dohodkih so neizpodbitno utemeljeni z obstoječimi razlikami delovnih sposobnosti (učinkovitosti) posameznikov (in posameznih delovnih kolektivov). Če odmislimo prirodne sposobnosti kot del skupnih delovnih sposobnosti, moremo predpostaviti izobrazbo s posledično stopnjo delovne kvalifikacije (kvalitete dela) kot činitelj, ki edini vpliva na velikost delovne učinkovitosti in osebnega dohodka posameznika. Ta predpostavka je potrebna zaradi problema izobraževanja, ki ga želimo obdelati, dopustna pa zato, ker je stopnja delovne kvalifikacije tudi v resnici činitelj, ki je za velikost delovnega učinka (produktivnosti) in za velikost razponov v osebnem dohodku daleč najvažnejši.

V kolikor smo z lahkoto sprejeli nujnost razponov v osebnih dohodkih (o tem ni nobenih pomislekov), pa je vprašanje tendenčnega gibanja teh razponov v socializmu že mnogo bolj problematično in odprto. Konkretno gre za to, ali se bodo razponi v osebnih dohodkih z gospodarskim in družbenim razvojem večali ali pa se bodo sorazmerno zoževali. Kaj nam napovedujejo objektivne sile tehničnega in ekonomskega razvoja sedaj in za krajše časovno razdobje, npr. desetih ali dvajsetih let? Vsakdo danes ve, da je osvajanje nove tehnike in moderne tehnologije povezano z naraščajočim pomenom konstrukcijskih, planskih, organizacijskih in nadzornih funkcij v podjetjih in znanstvenih zavodih. Podobno in nič manj ne narašča pomen vodenja drugih, predvsem gospodarskih služb v tovarnah in v družbi kot celoti. Vedno večja zapletenost in raznolikost gospodarskih in tehničnih problemov bo zahtevala tudi več specializiranih tehničnih in gospodarskih strokovnjakov in tudi vedno večjo kvaliteto njihovega dela in njihovih odločitev. Očitno je torej, da bo tehnični in gospodarski razvoj spremljalo veliko povpraševanje po visoko kvalificiranih strokovnjakih z najvišjo kvaliteto dela in da bo zato razpon v osebnih dohodkih med njimi in med kvalificiranimi delavci po načelu produktivnosti nujno v stalnem porastu. Morebitna intervencija znanstvenih

družbenih sil v nasprotni smeri bi lahko sicer zavrla to, na tehničnem in gospodarskem razvoju družbe, zasnovano objektivno težnjo, nikakor pa je ne bi mogla ukiniti, ker objektivnih ekonomskih zakonov, kakor vemo, ne moremo ukinjati.

● Reprodukcijska dohodkovna diferenciacija

Na osnovi naših izvajanj pridemo do tega, da se morajo z družbenim razvojem naraščajoče razlike v osebnih dohodkih nujno reproducirati. Toda problem, ki nastane, je v tem, da se z razlikami v osebnih dohodkih neizogibno reproducirajo tudi prav tako naraščajoče razlike med ljudmi v življenjskih pogojih in zato tudi v možnostih za pridobitev izobrazbe in kvalifikacije. Na ta način je očitno, da socialistično načelo produktivnosti v nagrajevanju dopušča oblikovanje monopola v izobraževanju in pridobivanju delovnih kvalifikacij s strani kvalificiranih delavcev in zlasti gospodarske in tehnične inteligence, medtem ko moramo predpostaviti, da bo tehnični in ekonomski razvoj zaradi razlik v dohodkih otroke nekvalificiranih delavcev od te možnosti bolj ali manj izključil. Reproduciranje naraščajočih razlik v življenjskih pogojih in nastanek monopola določenega sloja prebivalstva za izobrazbo in kvalifikacijo pa je očitno pot, ki vodi v novo obliko socialne diferenciacije in v nobenem primeru ni sprejemljiva za socialistično družbo, ki se mora, kakor vemo, razvijati v smeri postopnega zmanjševanja razlik med ljudmi, dokler skozi daljše časovno razdobje ne odpravi vseh ostankov razredne diferenciacije.

Sile družbenega razvoja delujejo protislovno: po eni strani, kakor smo pomenili, v smeri diferenciacije dohodkov in socialne diferenciacije prebivalstva, po drugi strani pa na daljši rok v smeri zoževanja in zmanjševanja razlik. Zato postavljamo vprašanje, kako se to protislovje skozi razvoj socialistične družbe konkretno razrešuje. Najprej je treba sprejeti znano postavko iz politične ekonomije, da se objektivnih sil ekonomskega razvoja (ekonomskih zakonov) ne da prosto odpravljati in preusmerjati z administrativnimi ukrepi, razen morda na škodo samega družbenega razvoja. V tem smislu je treba »strah« pred razponi v osebnih dohodkih in politiko direktnega zniževanja razponov označiti kot zgrešeno in hkrati kot resno oviro na poti tehničnega in ekonomskega napredka družbe (s tem pa seveda ne odklanjam direktnih kratkoročnih ukrepov regulativnega značaja, ki usmerjajo morebitne tekoče odklone formiranih dohodkov od načela produktivnosti). Ni dvoma, da administrativno poseganje v dohodkovno diferenciacijo zmanjšuje interes in gospodarsko spodbudo za produktivnost in v tem okviru tudi interes za izobraževanje in pridobitev višjih stopenj delovnih kvalifikacij; obratno pa pomeni diferencirani dohodek močno gospodarsko spodbudo za splošni dvig kvalifikacijske ravni prebivalstva.

● Gospodarska rast in nivo izobrazbe

Ze v začetku te razprave sem ugotovil, da intenzivni družbeni razvoj neizogibno sprošča tudi intenzivno povpraševanje po kvalificiranih in visoko kvalificiranih strokovnjakih. K temu bi še dodal, da bosta nadaljni tehnični in ekonomski razvoj — tu imam v mislih predvsem uporabo atomske energije in avtomatizacije — potencirala kadrovske zahteve tudi v širino, to je v smeri splošnega dviga izobrazbene in kvalifikacijske strukture prebivalstva. Avtomat bo namreč postopoma eliminiral človeka iz neposredne proizvodnje in s tem odpravil potrebo po nekvalificirani, fizični delovni sili. Podobno so tudi problemi samoupravljanja in resnične osvoboditve dela rešljivi samo z znatnim dvigom izobrazbene ravni vseh sodelavcev v delovnih kolektivih. Tako zamišljeni splošni premik izobrazbene in kvalifikacijske ravni pa je mogoče doseči v pogojih blagovnega gospodarstva samo preko ekonomske utemeljene spodbude, ki jo bo dajala dovolj široka dohodkovna diferenciacija sorazmerno z doseženo produktivnostjo, kakor tudi v skladu z družbenimi potrebami po različnih vrstah delovne sile. Dosedanje ugotovitve bi formuliral tako: objektivne sile družbenega razvoja in iz njih rastoče kadrovske potrebe je mož zagotoviti samo z 1. ustrežno diferenciacijo dohodkov tako, da bodo razponi v osebnih dohodkih v skladu s produktivnostjo; nadalje 2. je dohodkovna diferenciacija nujen gospodarski stimulator za dvig izobrazbene in strokovne strukture vsega prebivalstva in bodo 3. le po poti začetne diferenciacije dohodkov in življenjskih pogojev ter z istovrstnim postopnim dvigom izobrazbe izginjale v dohodkih in sploh razlike med ljudmi; končno odpravo vseh razlik med ljudmi si moremo zamišljati v pogojih visoko razvitih produktivnih sil, v katerih bo možna razdelitev potrošnega fonda po potrebah in v katerih bi bila diferenciacija v razdelitvi brez vsake potrebe in celo brez pomena; na tej perspektivni točki gospodarskega in družbenega razvoja začenja po Marxu komunizem.

● Vloga zavestnih sil v izobraževanju

V kolikor delujejo objektivne sile tehničnega in ekonomskega razvoja družbe sprva s smeri naraščajoče dohodkovne diferenciacije in se šele kasneje, to je v daljšem časovnem razdobju, v pogojih višje razvite ravni produktivnih sil, sproščajo objektivne sile za splošni dvig izobrazbe in strokovnosti v smeri zoževanja dohodkovne diferenciacije, nastane vprašanje: ali se more in ali se mora socialistična družba s svojo zavestno akcijo vključiti v ta objektivno pogojeni razvojni proces dolgoročnega zmanjševanja dohodkovnih in socialnih razlik? Načelno stališče sociologije in politične ekonomije glede vplivanja zavestnih družbenih sil na objektivne ekonomske zakone je tako: ko je družba spoznala ekonomske zakone, more nanje tudi vplivati in usmerjati njihovo delovanje, vendar ne direktno,

temveč le posredno, tako, da vpliva najprej na pogoje in šele prek zavestno spremenjenih splošnih pogojev dosega zaželene rezultate v delovanju ekonomskih zakonov. Konkretno menim, da mora socialistična družba prek svoje ekonomske in socialno-prosvetne politike posegati v preperečevanje monopola v izobraževanju in to že v razdobju hitre dohodkovne diferenciacije, da bi s tem fundirala in ustvarila ugodne družbene pogoje za hiter dvig splošne izobrazbe in strokovnosti prebivalstva kot celote; ta proces mora potekati vsekakor hitreje, kakor bi potekal stihijsko po poti normalnih in objektivno pogojenih gospodarskih stimulatorjev. To pomeni, da mora socialistična družba zagotoviti in stalno zagotavljati pogoje in sredstva za izobraževanje v takem obsegu, da bo načelno vsem, tudi otrokom nekvalificiranih delavcev, ki imajo željo in sposobnost, odprta pot do izobrazbe in kvalifikacije.

Splošni dvig izobrazbene ravni vsega prebivalstva ni samo ekonomski, temveč tudi sociološki in moralni problem moderne, posebno pa problem socialistične družbe. Menim, da bi bilo potrebno prav o tem sociološkem in moralnem vidiku izobraževanja mnogo več razmišljati in pisati. Prihajajoče razdobje izdatno večjega prostega časa postavlja mnogo perečih vprašanj, ki so povezana z racionalnejšo porabo prostega časa. Menim, da sta vzgoja in izobraževanje ključ za reševanje tega vprašanja. Stihijska in prosta poraba prostega časa postaja že danes v svetu resen socialni problem. Tehnologija je vse bolj zapletena, ekonomika pa za povprečnega človeka nerazumljiva. Človek, ki ne bo neprestano dopolnjeval svoje izobrazbe, bo vse manj razumeval svet, ki ga obdaja in se bo vedno težje aktivno vključeval v njegovo preobrazbo. Napovedano Marxovo »carstvo svobode« se mu bo na ta način izmikalo iz rok. Obstaja resna nevarnost, da bo povprečni človek zaradi svoje intelektualne osamljenosti v preveliki meri uporabil prosti čas v različnih oblikah »cenenih« zabav in užitkov in stopil s tem na pot svoje moralne in intelektualne degradacije ter propadanja. Pred socialistično družbo je zato izredno odgovorna naloga široko zasnovane organizacije vzgojnega in izobraževalnega dela in to ne samo na rednem šolanju in izobraževanju mladine, temveč tudi na dopolnilnem izobraževanju odraslih. Da bi postal človek v resnici sam svoj gospodar, da bi v resnici prek sistema družbenega samoupravljanja obvladoval pogoje svojega dela in življenja in da bi se aktivno in zavestno vključil v proces njihovega spreminjanja, se bo moral oborožiti in se neprestano še nadalje oboroževati z močjo, ki ga daje znanje. Kako naj bi sicer izrazil možnosti za sodelovanje pri odločitvah v upravljanju s proizvodnjo in drugimi oblikami javnega življenja in preprečil svojo odtujitev od lastnih življenjskih in delovnih pogojev ter postal končno resnični subjekt oblasti in gospodar svoje usode.

● Štipendije

Na koncu želim postaviti vprašanje, ali je naša družba vložila dovolj (nadaljevanje na strani 7)

KAPITALISTIČNA DRUŽBA IN ŠTUDENTI

Položaj na Japonskem

Vprašanje o razmerju med kapitalistično družbo in naprednim študentskim gibanjem v tej družbi je v svojem bistvu le del, le specifični zorni kot problema bivanja in delovanja inteligence v kapitalistični družbeni ureditvi. V etičnem aspektu je to problem (ne)svobode intelektualnega dela in ustvarjanja. Kapitalizem omejuje svobodo intelektualnega dela: omejuje ga, ker splošnost intelektualnega življenja nenehno prerašča ozke okvire buržoaznega svetovnega nazora — še posebej družbenega. Družbeni nazori kapitalističnega razreda ne morejo zadovoljiti duha sodobnega mladega intelektualca, niti tistega ne, ki ni komunistično usmerjen. Prav v tem je moč socializma (in komunizma) danes: le da je nekdo dosledno misleč, le da ni moralno pokvarjen — že je na poti, ki vede k socialističnim prepričanjem in njim ustrezajoči praksi. Že je (zavedno ali nezavedno) na razrednih pozicijah proletariata. Intelektualno delo, če naj bo uspešno in perspektivno, mora biti svobodno; ali točneje: svoboda je predpogoj ustvarjalnemu intelektualnemu delu (tudi študiju). Zato ima intelektualno ustvarjanje svojo bodočnost le v socializmu: če v kapitalizmu po eni strani še vedno lahko hitro napredujejo prirodne znanosti in tehnika — drugo vprašanje je seveda, v koliki meri je kapitalizem sposoben in voljan zagotoviti humano uporabo in funkcionalnost tehnike — pa po drugi strani lahko ugotovimo katastrofalno stanje na področju družbenih ved; le-te se lahko razvijajo le na bazi historičnega materializma (to je splošna marksistično-

leninistična teorija družbenih ved), ta pa je za družbeno znanost z buržoazno partijnostjo nesprejemljiv, ker konsekvntno dokazuje zgodovinsko brezperspektivnost kapitalizma. Zato morajo buržoazne vlade preprečevati svobodo znanstvenega dela, zato morajo uveljaviti tudi ustrezne instrumente kontrole nad intelektualnim in še posebej nad političnim življenjem univerz; teoretično povedano: uveljaviti morajo instrumente buržoazne demokracije, to je demokracije za sebe — za vladajoči razred. Tako se buržoazna svoboda zoperstavlja svobodni intelektualnega dela: nujnost dane družbeno-politične ureditve se spopada z nujnostjo univerzalnega intelektualnega napredka.

Za ilustracijo takšnega stanja (ali bolje — protislovja: gre za realno protislovje v kapitalistični družbi) naj opišemo situacijo na Japonskem, v tako imenovani »azijski Nemčiji«, v državi s tradicijo imperialističnega razbojnika in s sedanostjo izrazite »zahodne demokracije«.

Lani oktobra je bil objavljen načrt tako imenovanega »Univerzitetnega kontrolnega zakona«, ki naj predstavlja temelj državni intervenciji na univerzah. S tem zakonom so dana ministrstvu za izobraževanje največja pooblastila, da nadzoruje študente in predavatelje pri vsej njihovi dejavnosti. »Avtonomijo univerze« — tako poveljavano vrednoto »zahodne demokracije«, »svobodnega sveta« itn. — je torej treba uničiti in razveljaviti; napadli pa so jo prav tisti, ki so jo najbolj poveljevali in jo uporabljali kot eno izmed najbolj priljubljenih in najbolj

»prepričljivih« propagandnih gesel zoper komunistični svet, kjer »avtonomije« in »svobodnih univerz« ni. Vlada je tudi razložila motiv za svojo odločitev: ni mogoče dovoliti, da bi univerze postale kraj, kjer se pripravlja revolucija.

Seveda so študenti skupaj s profesorji in z ostalimi univerzitetnim osebjem prešli v odločno in široko akcijo zoper ta nedemokratični in očitno reakcionarni akt. Predvsem se je angažirala v tem boju Nacionalna zveza študentov Japonske — ZENGAKUREN. V glavni stavki (30. novembra lani) je sodelovalo 30 tisoč študentov iz tridesetih univerzitetnih središč. V mnogih mestih je prišlo do spopadov s policijo (samo pred poslopjem ministrstva za izobraževanje v Tokiju je sprejelo študente-demonstrante 2000 pripadnikov

tako imenovane »posebne policije«) in do množičnih aretacij. Globlji vsebinski pomen te akcije nam še posebej jasno kaže študentska stavka v Osaki, ki je bila močno povezana s stavko delavcev.

Študentsko gibanje na Japonskem je pojav, ki ga moramo z navdušenjem pozdraviti — še posebej, ker se pogosto povezuje z aktivnostjo japonskega delavskega razreda. Mlada inteligenca vedno jasneje spoznava, kdo je resnični družbeni nosilec napredka; reakcionarna vlada ne bo mogla preprečiti tega procesa: univerze so vedno bolj »kraj«, kjer se pripravlja revolucija. Pretežne svetovno-nazorske prvine v zavesti japonskega človeka ne bodo nikoli več šintoizem, budizem in konfucionizem... V. S.

DRUŽBENO EKONOMSKI VIDIK IZOBRAŽEVANJA

(Nadaljevanje s šeste strani)

naporov in sredstev v to izredno pomembno investicijo? Če se omejimo le na vprašanje štipendiranja, moram pri že zelo površnem razmišljanju ugotoviti naslednje:

1. Štipendiranje se mora po obsegu močneje razvijati v širino, tako, da bo načelno omogočen študij vsakemu, ki ima za to željo in sposobnost ter odstraniti gmotne pogoje kot oviro za izobraževanje mladine.
2. Višina štipendije mora zagotoviti eksistenčni minimum študenta.
3. Družba naj bi zagotovila »socialne« štipendije (če jih tako imenujem), višina teh pa naj bi bila

na ravni eksistenčnega minimuma in močno diferencirana po gmotnem kriteriju.

4. Štipendije gospodarskih organizacij smatram kot dodatno štipendiranje, pri katerem mora o obsegu in višini štipendije odločiti ekonomski kriterij, to je potreba podjetja po določeni vrsti delovne sile, ne pa socialno-gmotni faktor.

5. Odločno je treba zaostri družbeno odgovornost štipendista nasproti štipenditorju in organizirati učinkovitejši sistem kontrole študija in sploh aktivnosti štipendistov. Le na ta način bodo družbena sredstva za štipendije uspešno in učinkovito naložena.

PODELJEVANJE SUBVENCIJ

Socialna komisija pri odboru ZS MVZ nam je poslala obrazložitev podeljevanja subvencij študentom, ki vam jo bomo posredovali v nadaljevanjih.

Pomen pomoči socialno šibkim študentom je dvojen:

1. Socialno-političen.

Individualno subvencioniranje pomeni ustvaritev pogojev, ko postaja pravica do študija dejstvo (in ne »mrtva črka na papirju«), ker ustvarja realne pogoje in možnosti za uresničitev te pravice. Socialno-političen namen subvencioniranja je torej v tem, da izenačuje pogoje oziroma možnosti za študij brez kakršnihkoli obveznosti (materialnih), moralne obveznosti pa so same po sebi razumljive.

2. Ekonomski pomen subvencioniranja.

Študij na visokih šolah stane našo družbo ogromna sredstva. Na nekaterih zavodih nič manj kot 500.000 na enega diplomanta. Če se kak študent zaradi pomanjkanja honorar- ne zaposli med študijem, ni dvoma, da na ta račun trpi študij. Če pa zaradi tega podaljša študij za eno leto, odpadejo vsi stroški podaljšane študija, ki so veliko večji od honorarnega zaslužka na breme skupnosti.

Način delitve subvencij.

Socialno-ekonomska komisija pri Odboru ZSJ je izdelala pravilnik za dodelitev subvencij, ki izhaja iz samega namena subvencioniranja. Pravilnik je bil sprejet tudi z namenom, da se omeji vsaka samovolja pri delitvi pomoči — subvencij v času, ko socialno-ekonomske komisije po šolah še niso pričele z delom, ter da sredstva dosežejo svoj pravi namen.

Pravico do pomoči imajo vsi redni študentje, ki izpolnjujejo gotove dejanske (objektivne) in formalne pogoje. Objektivni pogoj je slaba socialna situiranost študenta (pomanjkanje in v zvezi s tem potreba). Formalen pogoj je pismena prošnja, potrdilo o premoženjskem stanju in potrdilo o opravljenih izpitih.

V začetnih mesecih, ko komisije po šolah še niso delovale, je igral glavno vlogo formalni pogoj, ker je delo slonelo na osrednji komisiji. Toda formalna dokumentacija ne pove dovolj, posebno pri študentu iz prvega letnika, ker ni mogoče ugotoviti študijske sposobnosti in vestnosti študenta. Nujno se morajo upoštevati tudi ostali kriteriji, kot so: študijski uspeh, moralne kvalifikacije ipd. Prav te kriterije pa smo doslej pre-

malo upoštevali, predvsem pri študentih prvega letnika. Razumljivo, saj je težko pri študentih prvega letnika oceniti te okoliščine.

Doslej smo subvencije delili po sledečem kriteriju: povprečnim dohodkom na enega družinskega člana se prištejeta otroški dodatek in štipendija, kolikor jo študent prejema; subvencija se dodeli v višini razlike do 13.000 onim, ki živijo v Mariboru pri starših, in za 15.000 onim, ki živijo v Mariboru le začasno, v višini od 2000 do 6000. Prošnje so reševale komisije po šolah, višina se je po dokončno določila v soglasju s socialno-ekonomsko komisijo na šoli in predsednikom osrednje komisije, ki je za vse odgovarjal. Subvencije so se delile poleg rednih mesečnih zneskov tudi v obliki enkratne bomoči kolikor so zato obstajali upravičeni razlogi.

Na podlagi decembrskega zneska (600.000 din) je socialno-ekonomska komisija predvidela ob delno povečanih potrebah in ob povečanju števila prošenj za leto 1963 povprečni mesečni znesek 750.000. Po novem letu se je število prošenj zelo povečalo in s tem je tudi mesečni znesek zelo narasel in presegel predvidenega (900.000 din), skratka po-

Pomenek štirih

večarji povprečni mesečni zneski in njihov porast kažejo, da je individualni subvencioniranje je individualno subvencioniranje preseglo predvidene meje.

Vse to nas sili k nekaterim nujnim ukrepom: k postrožitvi kriterija subvencioniranja, kar bo žal prizadelo socialno šipke študente. V kolikor ne bi bilo mogoče dobiti dodatnih sredstev za subvencije, bomo morali mesečne zneske maksimirati. V skladu s takimi pogoji je v proučevanju deloma spremenjen pravilnik delitve subvencij, po katerem bi subvencija obsega-

la: fiksn del in stimulativni del. Fiksni del bi se študentu dodelil na podlagi dejanske ugotovljenega socialnega stanja in iz priložene dokumentacije (formalnega pogoja). Stimulativni del pa bi določila socialno-ekonomska komisija ob presoji že omenjenih sekundarnih kriterijev (študijski uspeh, vestnost ter druge moralne kvalifikacije).

Nadaljnji, globlji način delitve subvencij bi nedvomno stimulativno vplival na duhovno in moralno rast in družbeno aktivnost študentov.

(Nadaljevanje sledi)

SREČANJE S POLJSKIMI ŠTUDENTI

»Kako se zabava študent v tujini,« se navadno v mislih sprašujemo. »Ali tudi tam poznajo samo ples, kot edino zabavo in ali se konča tudi tam ples skoraj vedno s pretepom!« No, delen odgovor na vprašanja vam bom skušal posredovati v tem kratkem sestavku. Mogoče bo malce nepopoln, vendar, verjemite, toliko je zanimivega, da je težko izbrati med tem najbolj zanimivo.

ZSP - kulturna komisija - klub

Preden bi opisal posamezne panoge študentskega kulturnega življenja na Poljskem, bi nekaj povedal o njihovi študentski organizaciji. Poljaki izredno cenijo svojo študentsko organizacijo ZSP (Zrzeszenie studentow Polskich), saj ji gre v največji meri zahvala za vse tisto, kar ima poljski študent, za vso slavo, ki so jo ponesli študentski satirični teatri, klubi in jazz ansambli po svetu. Res, težko je najti študenta, ki še ni slišal za STS (studentski teater satirizni) iz Varšave ali za študentski klub ZAK iz Gdanska. Poljaki dajejo študentom velika sredstva. Tako je na primer študentska organizacija v Gliwicah prejela preteklo leto dvanaest-

krat več denarja kot Zveza študentov ljubljanske univerze. In še v ilustracijo: Gliwice so majhno študentsko mesto sredi industrijske Slezije, ki ima 4500 rednih in 5500 izrednih slušateljev, kar je precej manj od ljubljanske univerze. Zato ni čudno, da imajo svojo radijsko postajo, dva svoja kluba, kino in še in še. Velika je tudi volja študentov, ki delajo v študentskih organizacijah. Delajo v komisijah, podobnih našim, vendar večina njihovega udejstvovanja temelji na kulturni dejavnosti. Priča sem bil izredno razburljivi razpravi o moderni umetnosti v študentskem klubu Spirala. Študentje in gostje - najbolj znani poljski pisatelji, predstavniki upodabljalne umetnosti in glasbeniki, so jasno izrazili svoja mišljenja, ki so bila popolnoma subjektivna, vendar so temeljila na logičnih in strokovnih zaključkih. Na sploh so poljski študentje izredno razgledani. No, in zopet gre zahvala klubu, ki jim omogoča družabno življenje in izmenjavo mnenj.

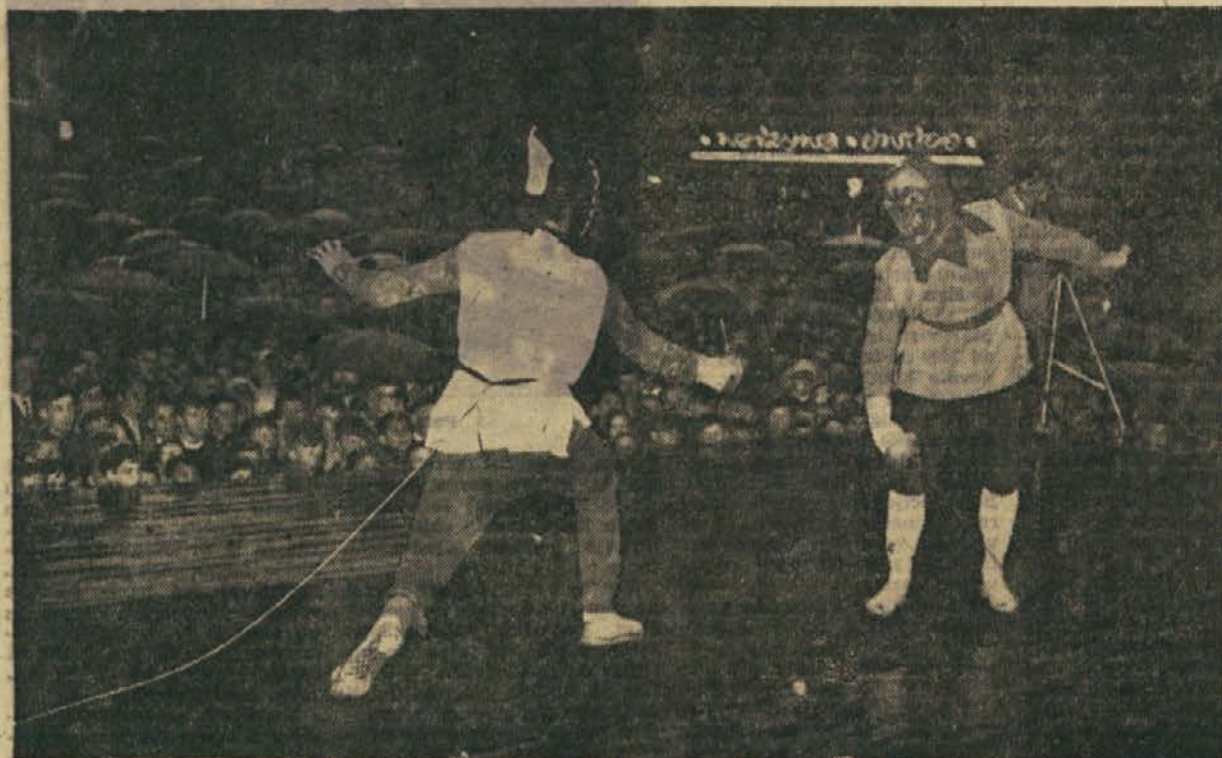
Dnevni red

Poljski študentje se kot drugi študentje po svetu delijo na dve vrsti: na tiste, ki odhitijo zjutraj na predavanja, in na tiste, ki izkoristijo jutro za spanje in zajtrk za kosilo. Hranijo se predvsem v študentskih menzah, kajti

stori razpolagajo z revijami, študentskimi listi, raznimi brošurami in drugim »lahkim branjem«. Tudi študirajo tu, predvsem v skupinah, navadno ob pomoči svojih starejših, diplomiranih kolegov, sedaj asistentov, ki v svojem prostem času radi priskočijo na pomoč. Predavanja so prav tako kot pri nas dopoldne in popoldne, a večer je ves študentski. Redkokdaj vidiš študenta v kavarni ali v drugem lokalju, kajti ti so predragi. Tako mora, če se hoče zabavati, iti v klub. Vendar to ni več razlog, da so klubi tako obiskani. Morda je bil v začetku, ko se je tak način študentskega življenja šele vpeleval, toda sedaj vežejo študenta na klub popolnoma druge reči. Razlogov je več: v kabaretu ima priložnost videti svojega kolega, kako prepeva, recitira, pleše, a če ga ne zanima, ga lahko kritizira. Moram reči, da je kritika pri Poljakih zelo upoštevana. Če ni kabareta, je jam-sasslon, mladi jazzisti zabavajo ljubitelje te zvrsti umetnosti pozno v noč. Pozno! Res, za Jugoslovana je deseta ura, takrat se študentski klub zapira, zgodnja. Razen torka, sobote in nedelje, ko je ples in so klubski prostori odprti do enajste. Sicer pa je za Poljsko značilno, da se lokali, tudi tisti, ki nosijo ime »bar«, zaprejo ob enajstih ali dvanajestih. Redki so odprti do jutranjih ur. To velja tudi za Varšavo. Ni se mi še pripetilo, da bi videl, kako ljudje stojijo v vrsti in čakajo, kdaj bo kak gost zapustil lokal in se bo lahko vsedel na njegovo mesto.

Karneval se konča z velikim plesom

Višek je karneval. Tisoči prebivalcev občudujejo študente pri njihovih duhovitostih. Tudi dež ne more pregnati številnih gledalcev, kajti dvoboj je le preveč zanimiv

Plesi in igre

Precej se je pisalo v dnevnem časopisu, kakor v študentskem tako tudi v neštudentskem, o plesih nasploh, a največ odstavkov je nedvomno padlo na račun študentskih plesov. Dovolite mi, da vam opišem ples, kot sem ga videl na Poljskem. Zal sem se udeležil le študentskega in moje interpretiranje se bo nanašalo le na te. Torej obiskal sem nekaj študentskih klubov, kot na primer »Stodola« v Varšavi, »Klub pod Jaszczurami« v Gdansku in kluba »Gwarek« in »Spirala« v Gliwicah in tako torej mnogokrat menjal okolje, v bistvu pa gledal enako sliko. Eno stvar so Poljaki opustili – alkohol. Govori se precej o huliganstvu, vendar se to ne tiče študentov niti delavske mladine, ampak delomrznežev. V študentskih prostorih ne točijo alkohola. Od tod izvira tudi disciplina na plesih. Seveda pride tu ali tam do konflikta, a v zelo skromni obliki in ni niti omembe vreden. Kako plešejo Poljaki? Prav malo se ločijo od nas! Ple-

šejo vse, tudi twist in madison, malo drugače sicer, vendar pravijo, da je madison. Študentje sedijo okoli miz, na mizah so oranžade, pa to jih ne moti, kajti pijača za nje ni primarna. Mogoče mi boste očitali posploševanje, vendar to je dejstvo. Tudi rdeča luč med plesom jim ne pomeni nekaj nenormalnega, ker nimajo nemoralnih predsodkov. Sicer pa je dosti o plesu, napisal bi še nekaj vrstic o študentskem karnevalu, ki nosi ime »IGRY«. Študentski karneval »Igrы« je na sporedu vsako leto ali vsako drugo leto spomladi, odvisno je od samega visokošolskega centra ter obsega vse vrste študentske zabave. Rektor da študentom tri proste dneve, a oni pripravijo program, ki »obrne« vse mesto na glavo. Obradi, povorke po okrašenem mestu, šaljiva tekmovanja in ples so obvezne točke programa. V sporedu, ki ga sestavijo študentje, sodelujejo tudi profesorji in celo sam rektor. Karneval se konča s slavnostno večerjo, ki pa obsega poljske specialitete, ki so nam nekoliko tuje, npr. solata s sladko smetano.

Ivo Štraki

Zvečer je precej drugače. Knjige zamenja skodelica čaja ali oranžade, beseda pa teče o vsem drugem, le o študiju ne

Vsota prizadevanj slovenske dramatike

V dneh od 22. do 26. aprila teče v Celju teden sodobne slovenske dramatike. Njegov namen je, kompleksno prikazati slovensko dramsko ustvarjalnost, jo pravilno osvetliti in obenem opozoriti na določene odlike ali pomanjkljivosti, ki so se v domači dramski umetnosti v zadnjem času pojavile.

Za začetek tedna bodo uprizorili sodobno dramo Janeza Zmajca »Jubilej«, ki ga ima letošnjo sezono na sporedu celjska gledališka hiša. Delo smo imeli priložnost videti tudi v Mariboru, saj so nam jo celjski umetniki pred štirnajstimi dnevi posredovali na našem odru. Drama je značilna za generacijo, ki je sodelovala v NOB in se nato

aktivno vključila v družbeno delo ter tudi dosegla določene uspehe, a kasneje, ko je postala družbena odgovornost večja, večinoma odpovedala.

V programu tedna slovenske dramatike so še naslednja dela: drama Primoža Kozaka: Dialogi, ki jo je naštudiviral Ljubljanski oder 57, drama Branka Hofmana: Dan in vsi dnevi; sledita še deli mariborskega režiserja Frana Žižka, Otroci Apokalipse, in satirična komedija Miloša Mikelna: Administrativna balada. Vidimo torej, da si priveditelji prizadevajo pravilno osvetliti sodobno slovensko dramatiko, ki zlasti zadnji čas poskuša biti sodobna, objektivna in analitična.

I. H.

Iz poezije hrvatskega pesnika
Slavka Mihaliča

Vojne operacije

Stekel je, na vsa okna so trkale njegove
oči, razblinil se je
Okna so se trdneje zaprla, iz njega se je razspalo
kup nesmiselnih reči
Planil je drugi, do dna zemlje so odmevali
njegovi koraki, potonil je
Jaz pa sem vedno verjel, da je zemlja z nami
To je resen udarec našim reševalskim
namenom
Kaj hočemo, prepozno je za umik

Tretji je poskusil izza vogala in zašel med
debl
In tako se je počasi raztepla vsa naša
četa
Tisti, ki so hoteli, so se lahko rešili
Stoječ na istem mestu vse do sodnega dne
Od zgoraj je sonce pljusalo svetle ogabnosti
Tuintam kakšna ženska z vlačugarsko
nepripadnostjo

Prevedel: FRANC FORSTNERIČ

Nevihta se bliža

Poglej tiste oblake, Vera, zakaj molčiš
Nisem, primojdunaj, žival, toda glej dež
Kako hitro se je shladilo
Daleč iz mesta sva

Prav, Vera, nikdar ne bom pozabil, kaj si mi
darovala
Midva sva zdaj eno, kaj bi govorila
Rumeni oblaki navadno prinesejo točo
Vse je že nemo, črički in žito

Ce ti želiš, lahko tudi ostaneva
Bojim se za te, zame je vseeno
Grmenje je na polju nevarno
Midva pa sva zdaj najvišja (in tako prekleto samà)

Marsikateri orač bo nocoj ternal nad zrnjem osutim
iz klasja

Ns bi hotel biti tako odvisen od
men

Ne joči, Vera, to so le živci
Tudi ti slutijo nevihto

Rečem ti, življenje je sploh mnogo preprostejšo
No, prve kaplje so tu, zdaj bo začelo besneti
Zapni si obleko, glej, tudi cvetje se zapira
Ne bi si odpustil, če bi se ti kaj pripetilo

Ta kraj bo v mojem spominu, kajpak, ostal
svet

Prosim te, stopi hitreje in nikar se ne oziraj

Breztežnat pomladi

Ko sem letos prvič oblekla hlače, sedla na kolo in pristala ob vodi, sem se virga vznak v travo in globoko vzdihnila od ugodja. Čez čas sem si morala odkrito priznati, da še vedno malo mislim na Petra.

Spomin je moder cenzor. Od vseh stvari, ki smo jih kdaj doživeli, nam ohrani v zavesti le tiste, ki se jih radi spominjamo.

Peter je bil barva z najrazličnejšimi odtenki. Takrat, ko sem hodila z njim, za tem in celo pred tem, sem vedela, da je med nama tako malo skupnega, da se bo balonček helija razpočil zelo kmalu. In vendar je bilo nekaj v njem, v njegovem bronastem napetem telesu in toplenem ozračju pomladi, kar me je napolnjevalo s prostostjo in breztežnostjo. Smeh je bil tisti njegov odtenek, smeh in enostavnost, ki mi je bil v tistem času nujno potreben in drag. Ne vem, na kakšen način mu je uspelo, a uspelo mu je: bila sem mu pokorna in mojnna. Pa ni bila nikaka nadmoč v njem. Pokoravala sem se njegovi brezskrbnosti, njegovi veselosti in tisti čudoviti sposobnosti, s katero je najtežje stvari, ki so se v moji blodni domišljiji včasih razpasle v zloslutne prikazni, obrnil tako po svoje enostavno, jim odvzel vso navlako fluzije in pretiranosti, da sem včasih rjavela v sebi od besa in vseeno čutila, da je zame zdravilo, čudovito zdravilo, potrebno, kot sonce zemlji v pomladi. V njem sem ljubila pomlad in notranjo čistost, predvsem pa sem bila mlada v njegovem naročju.

Pomlad in poletje. V pomladi in poletju je nosil moj mali zlati pristan

na mezincu. Potem ga je nekega dne, ko so prvi listi rumeni in žalostni popadali z dreves v drevoredu ob vodi na kamne, virgel skozi okno na mojo posteljo in vedela sem, da ne bo več prihajal. Tako sva se zmenila tisti prvi dan, ko sva se spoznala.

Tisti »prvi dan« je bil najlepši. Vse ostalo, kar mu je sledilo, je bilo tako zelo nepomembno, vse ostalo je bilo blede in komajda resnično. Tisti »prvi dan« je sonce gredo posebno močno. Sedela sem ob vodi in namakala vanjo palce na nogah. Prvič sem odvrгла s sebe obleko. Razigrano, neumno, pobalinsko sem požvižgavala, v meni pa je vrel hrepenenje po vodi. Nekaj nedoločno svetega me je vsako leto obšlo, kadar sem prvič sedla v čoln. Nekaj takega, da bi odpihnila telo v zrak in ostala samo droben mehurček. Brez-

težnost. Drevesa na obeh straneh reke in curek vode, ki se zlije z lopatice vesla po hrbtu, mrzel, osvežujoč, ljubkovan.

Takrat je prišel Peter. V beli srcaji, črnolas in zelo velik.

»Me vzameš s seboj!«
»Si že vozil kdaj kanu!«
»Ne bodi domišljava.«

Puhnil je skozi nos, se nasmejale in skočil k meni v čoln.

Vozila sva tesno ob obali, da so se nama veje vrh kdaj pa kdaj nežno približale in se dotaknile najprej njegovih, potem mojih las. Sonce je bilo vedno više nad nama in Peter je slekel najprej srcajo nato še hlače.

Pogovora se ne spominim. Ni bil važen. O študiju, o plesu, pevcih in popevkah, o tem, kaj igra v kinu. Skropila sva se z vesli in se smejala, smejala Vozli na njegovem hrbtu pred mano so se kričeli in raztezali v enakomernem ritmu, vozili na njegovem temnem, pretmemnem hrbtu.

Majhen dotok sredi polja je vzbudil najino radovednost. Nad njim so drevesa splela zelen obod in tako ozek je bil, da sva s čolnom komaj mogla skozi. Bil je plitev in vedela sva, da prej ali slej ne bova mogla dalje. Zarila sva v blato in obstala. Sonce je peklo. Tam nakje daleč sredi polja sva videla majhno kmetijo in kozolec. Skrila sva čoln v grmovje, si naložila vesla na rame in se napotila tja. Čutila sem žejo, pekočo žejo brez slin.

Bilo je videti, da sva sama, povsem sama na svetu, na tem prostranem polju, ki je dišalo po vlagi in zemlji, po zemlji z razgaljenimi prsmi, v katero je človek zagnal novo seme z željo po plodu.

Peter se je lenobno zleknil na posušeno travo pod kozolcem. Zemlja je bila še prevlažna, da bi ležala na njej. Molčala sva in pila, hvaležno pila sonce.

Žeja je naraščala. V kmetiji sem slutila neizčrpne zaloge vode, čiste, hladne kristalne vode. Pustila sem ga tam. Na obrazu so mu svetile drobne kapljice in imela sem občutek, da je v tem ugodju pozabil name.

Pred hišo sta za železnim zaslonom, ki ju je popolnoma skrila, dva fantiča kuhala žganje. Imela sta velik star kotel in videti je bilo, da sta se še bolj prestrašila od presenečenja, ko sta me zagledala, kakor jaz.

»Dober dan. Umiram od žeje. Bi mi lahko prinesla zelo velik kozarec vode!«

Sedla sem k njima na polomljen zaboj in prekrizala noge. Še nikoli nisem videla, kako se kuha žganje, in počutila sem se prav imenitno. Ko sem popila vodo, sta me povabila na kozareček žganja. Spomnila sem se Petra.

»Tamle pri kozolcu imam nekoga, ki bi se vajine umetniše verjetno bolj razveselil.«

Pri kozolcu ga ni bilo. Zažvižgala sem:

»Hitro se prikaži, nekaj imenitnega zate sem odkrila.«

»Halo! Si upaš priti gor!« sem slišala od nekje njegov glas. Bil je na vihu kozolca.

»Splezati moraš po lestvi. Pazi, precej se moje.«

Prišla sem do polovice. Res se je nevarno majala.

»Če nočeš, se vrnem sama tja. Dva fanta te vabita na kuhano žganje.«

V trenutku je bil spodaj. Pokazala sem mu zaslon.

»Tamle. Kdo bo prvi!«

Imel je daljše noge. Fanta za zaslonom sta bila vesela, da sta dobila družbo. Žganje ni bilo močno. Spila sem dva kozarčka, potem sem bila pripravljena početi neumnosti. Nedaleč od nas je na kupu gnoja ležal preluk-

njan sod. Sedla sem nanj in se spomnila Diogenesa. Tu sredi polja, tako daleč od mesta in skrbi in civilizacije sem v trenutku postala odkrit pristaš njegove tisočletne filozofije.

Fanta za zaslonom sta naju s Petrom smatrala za par in sta se tudi temu primerno obnašala. Očividno je postajalo to Petru vedno bolj všeč, dokler se ni preselil k meni na moj preluknjani sod in me objel čez ramena. Od časa do časa me je skrivoma poljubil na uho. Izjavila sem, da ne bom ničesar več pila. Eden izmed fantov za zaslonom se je hudomušno namuznil in se skrila v hišo.

»Prinesel sem ti malinovec.«
Hvaležno sem srknila dva globoka požirka. Pa ni bil malinovec. Začeli

smo prepevati. Smeh je bil vedno glasnejši.

Ko se je sonce umilo v vodi, sva se s Petrom poslovila od fantov in jima obljubila, da bova še prišla.

Vesla sva prej pustila v kozolcu. Ko sva prispela do tja, je sonce utonilo v vodi in stresel me je lahen drget.

»Te zebe!« je vprašal in me objel čez ramena.

»Samo malo,« sem prikimala. Vedno tesneje me je privijal k sebi. Bilo je prijetno čutili njegovo telo in roke. Poljubil me je.

»Modre oči imaš,« je zamrmral. »Že dolgo te poznam z ulice. Pa nisem vedel, da imaš tako modre oči.«

Pokril me je s suho, dišečo travo in legel zraven mene. Poljubil me je še in še z zaprtimi očmi. V meni pa se je nekaj premikalo, bučno in nežno, nekaj se je premikalo po dolgem času negibnosti, da bi jokala in ulula in se smejala, nekaj, kar nima besed.

Igral se je z mojo roko in mi snel pristan.

»Samo na mezinec ga lahko natakem, poglej,« je dejal in skrila prst v pest. Nisem želela, da bi mi ga vrnil, vsaj takoj ne. Všeč so mi bile njegove roke.

Toplo hrepenenje v meni je ujelo trenutek časa v negibnost. Ustavil se je. Le senče dreves so postajale daljše in stvari so izgubljale svoje ostre obrise. Vse, polje in hiše, kozolec in midva, vse se je prelivalo v celoto negibnosti. Vtapljala sem se vanjo brez misli, brez telesa, brez preteklosti, brez bolečine slovesa. Peter pa je poljubil in govoril in spet poljubil in slutila sem, da tudi on včasih sanja z odprtimi očmi o stvareh, ki jih ne moreš zajeti v resničnost...

Tisti »prvi dan« sem želela, hotela, brez misli, brez strahu pred mojim neizbežnim odhodom in njegovim slovesom, brez misli.

Tisti dan je bila ljubezen.
Spomin je moder cenzor.

VUKOTIČ:

Kako nastajajo moji risani filmi?

Vukotičeva delovna soba je običajna pisarna, posebno obležje ji dajejo številne pohvale in nagrade, ki visijo po stenah. Vseh skupaj sem naštel okoli 35, vse niti nimajo dovolj prostora na steni. Spominim se nekaterih njegovih filmov: Koncert za strojnico, Piccolo, Cowboy Jimmy, Maščevalec, Krava na mesecu, Abra Kadabra, Surogat in končno Igra. In kje vse je gostoval: Bergamo, Melbourne, San Francisco, Berlin, Oberhausen in Pula. Največja nagrada - Oscar za Surogat.

»Kako pristopate k realizaciji filma?«

»Hkrati opravljam tri naloge: sem scenarist, glavni risar in režiser. Scenarij nastane na podlagi ideje, ki nudi možnost za obdelavo v specialnem tretmanu risanega filma. Nato se začne realizirati snemalna knjiga, v tej se z nizom risb ilustrira vsaka važna situacija

scenarija. Taka knjiga snemalna je podobna neki vrsti stripa. Sledi faza oživiljanja risb - kot se temu strokovno reče - animacija. Sam rišem osnovne risbe - pravimo jim ekstremi. Le-ti potem jasno prikazujejo vsak določen premik. Ostale risbe izmed ekstremov in animacijo izdelujejo animatorji in fajerji. Na primer za Surogat sem imel pet tisoč risb in od tega sem jih sam napravil okoli eno tretjino - to so bili predvsem glavni ekstremi. Za fazo animacije sledi kopiranje risb na celuloidne folije, ki jih pozneje naknadno prebarvamo. V scenografskem oddelku se izdeluje scenografija oziroma potrebno okolje, v katerem se bodo gibali oživeji »junaki«. Vse te faze se spajajo na končni trak, ker se snema s posebno trik kamero. Tu se snema-risba za risbo. Vsako sekundo je potrebno izvršiti štirindvajset operacij snemanja.«

»Kako ste prišli sploh na misel, da ste začeli z delom pri filmu?«

»Doštudiral sem arhitekturo, vzporedno pa sem se ukvarjal z novinarsko karikaturjo. To me je pripeljalo k filmu.«

»Kje dobite ideje za film?«

»Od vseh idej, tujih ali svojih izberem tako, ki mi najbolj ustreza in pri kateri vidim, da mi nudi možnost za realizacijo. V vsaki ideji poskušam uveljaviti nekaj novega in vsak izmed mojih filmov pomeni na neki način vedno novo iskanje. Ne zadovoljujem se z do-

V »Igra« je Vukotič prikazal odličen polzkuš povezave igranega in risanega filma. Igra otrok, ki jim silke ožive, prikazuje, da so tudi otroci seznanjeni s problemi našega časa

seženim rezultatom, ker si vedno želim obogatiti izraz animiranega filma.«

»Kako se počutite kot svetovno znani režiser?«

»To me samo obvezuje, kajti vse velike nagrade in priznanja so obenem tudi obveznost za moje bodoče delo.«

»Kako izkoriščate prosti čas?«

»Večino časa prebijem v studiu. Živim sam v Zagrebu in ves prosti čas porabim za krat-

seženim rezultatom, ker si vedno želim obogatiti izraz animiranega filma.«

»Kako vam pri delu pomaga Zagreb film?«

»Studio Zagreb film je eden največjih za risani film v Evropi. Filmi se realizirajo na najsodobnejši način, pri izdelavi sodeluje okoli 120 ljudi - risarji in sodelavci, ki so vezani na Zagreb film.«

»In vaši načrti?«

»Imam nekaj novih idej, a

so še vse v začetni fazi, tako da nobeni ne dajem prednosti.«

»Vaše mnenje o jugoslovanskem filmu?«

»Ves jugoslovanski film je pokazal vidne znake napredka, posebno pa njegovi vse večji posegi v sodobno življenje. To se nanaša na igrani, dokumentarni in kratkometražni film.«

Vida Strukelj

Jack Lemman v znanem filmu »Apartemans«

Srečnje z Wilderjem

Billyja Wilderja, ameriškega filmskega režiserja, poznamo že dalj časa. Spominjamo se ga kot tvorca naslednjih filmov: Ljubezen popoldne, Nekateri so za vroče, Apartman in Sabina.

Če želimo nekoliko bolj spoznat tega nekoliko svojevrstnega umetnika, si oglejmo nekaj del, ki najbolj zgovorno pričajo o njegovem režiserskem ustvarjanju. Skoraj vsi njegovi filmi so komedije, toda komedije brez vzorov. Wil-

red jih je znal svojemu okusu primerno obarvati. Vendar je zanj bolj kot za kateregakoli drugega režiserja značilno, da zna uspešno koketirati z občinstvom. V vsakem primeru, kjer se mu ponuja možnost kritične osvetlitve problemov, ubere drugo pot: problem rahlo sentimentalno začini in ga nato v zabavni, lahkotni in elegantni obliki posreduje občinstvu, ki si pa večinoma prav tega želi. Pri tem mu pomaga še rahlo šablonska obravnava scenarija in ustrezna glasbena spremljava, ki ima velikokrat prav pri Wilderju pomembno mesto v vsebini filma. Spominimo se samo filma »Ljubezen popoldne«, kjer počasni valček »Fascination« pričara pri občinstvu primerne vzdušje. Podobno si je re-

žiser pomagal tudi pri Sabrini, kjer glasbena spremljava prav tako nosi precejšnjo težo filma.

Pri tem pa mu nikakor ne smemo odrekat izrednih režiserskih sposobnosti. Pomudimo se samo pri filmu, ki je želel v svetu izredno priznanje in naposled doblil kup Oscarjev: pri »Apartmana«. Film smo pred mesecem gledali tudi v Mariboru. V tem filmu se Wilder korenito izneveri svojemu staremu receptu: napraviti solidno filmsko komedijo brez večjih zahtev in ambicij glede na umetniško kakovost filma. Stopil je na pot kritičnega ocenjevalca razmer v neki določeni družbeni sredini, v tem primeru ameriški. Problema se je mojstrsko lotil ter ga sociološko in psihološko obdelal. Gledalcu ni pustil niti ene osebe, s katero bi na platnu v celoti simpatiziral.

Toda kljub temu filmu, ki je v Wilderjevem ustvarjalnem delu pravzaprav izjemen, ostaja za nas režiser duhovitih komedij, ki si jih sleherno občinstvo želi.

I. Herga

Williamsova dela na filmskem platnu

Dela Tennessee Williamsa so bila že skoraj vsa posneta na filmu: Tramvaj poželenja, Mačka na vroči pločevinasti strehi, Miss Stone in Tetovirana roža. Kakšen uspeh so imeli

ti filmi in kaj so pokazali igralci, o tem se je že mnogo pisalo. Vsi filmi so bili polni dinamike, ki so jo izžarevali igralci, saj jim je Williams dal tako neobičajne podobe in značaje. Zato so njegova dela še vedno iskana. Eno njegovih zadnjih del, po katerem so film posneli, je komedija: Doba prilagojevanja.

Film je režiral Georg Roy-hall. Glavni igralci so Jane Fonda, Jimm Hutton, Antony da je dobra igralka kot njen

vloga igra Jane Fonda, ena najbolj popularnih mladih igralk v Hollywoodu. Ceprav so vsi pričakovali, da bo uspešno samo zato, ker je lepa in ker je hči Henryja Fonde, je že v svojem prvem filmu »Fantastična zgodba« s Perkinsom pokazala svoj igralski talent. Igrala je le v kvalitetnih filmih, tistih, ki so ji igralsko odgovarjali. Zato je v treh letih posnela le nekaj filmov, v katerih je dokazala, Fonda, Jimm Hutton, Antony da je dobra igralka kot njen

Mlada Janne je uspela na filmskem platnu in dosegla velik uspeh

Leon Štukelj — spomin iz slavnih dni

Dragoceni spomini na leta slave

Prvi Jugoslovčan, ki je ponesel ime naše domovine v središče svetovnega športnega dogajanja, Leon Štukelj, govori za bralce »Katedra«

Ustavim se pred hišo na Maistrovi ulici 23, napotim se v prvo nadstropje in pozovim. Odpre mi soproga Leona Štuklja in mi pove, da moža ni doma, da ga pa lahko najdem na Gospodarski zbornici. Zato se poslovim in grem tja. Potrkam na vrata z napisom dipl. jur. Leon Štukelj, toda vrata so zaklenjena. In spet se vračam na stanovanje, kjer se po iskanju naposled vendarle najdeva. Sprejme me majhen, postaven mož. Vljudno nasmejan, po njegovih kretnjah, hitrih in gibčnih, ne morem verjeti, da je mož star že 65 let. Sedeva in pričeva razgovor...

sto na Amsterdamski prireditvi. Vaš delež pri slavi in ugledu Jugoslovije takrat in danes torej niti najmanj ni skromen. Zanima me, kako Vi, kot strokovnjak, kot tekmovalce in zmagovalce, ocenjujete današnji telovadni naraščaj z Mirom Cerarjem na čelu. Ali je ta orodna vrsta boljša ali slabša, kot tista v Vašem času, sestavljena iz nam mlažim neznanih imen: Primožiča (tudi Mariborčan), Derganca, Porenta, Hlastana, Poljšaka, Osvalda in Ziliča?

— Imamo odlične naraščaje. Cerar, ki je poseben pojem naše telovadbe, tvori po mojem mnenju s svojimi tovariši celo boljše vrsto, kot je bila naša stara slavna ekipa. Pri nas je bila razlika med najboljšim in najslabšim precejšnja, medtem ko tega danes ni. Ekipa je skratka vredna, da brani barve naše države.

— Ko smo ravno pri Cerarju, mi dovolite naslednje vmesno vprašanje: Kot je znano, bo letos v Beogradu evropsko prvenstvo v orodni telovadbi. Cerar je naš evropski prvak. Ali menite, da mu bo uspelo tudi letos osvojiti to laskavo priznanje?

— Leto 1918 sem zopet stopil v telovadnico. Tedaj sem treniral zelo prizadevno. Dan za dnem, teden za tednom in mesec za mesecem, šest dni večkrat dnevno. Tako sem bil v prav dobri formi in leta 1922 prvič nastopil na mednarodnem tekmovanju. Bilo je to Mednarodno tekmovanje. FIGE (Mednarodna federacija za gimnastiko), ki je bilo organizirano v Ljubljani predvsem v priznanje naši telesnovzgojni organizaciji — »Sokolu«. Mnogo zaslug za to ima tudi še sedaj živeči dr. Murnik, ki je bil pravzaprav mentor vsega takratnega delovanja.

Za telovadbo so me navdušili predvsem takratni telovadci. Bavil sem se pa tudi z drugimi športi. Tako sem približno okoli leta 1912 igral tudi nogomet. Slede leta moje slave. Po dolgotrajnih treningih olimpiada v Parizu leta 1924, kjer sem osvojil prvo mesto v ekipni konkurenci, pa svetovno prvenstvo v Lyonu leta 1926, olimpiada 1928 v Amsterdamu, kjer sem bil prav tako prvi, gimnastično prvenstvo v Luksemburgu leta 1930, pa Pariz 1931 — mednarodno tekmovanje ob 50-letnici FIGA in kot zaključek moje mednarodne slave in kariere — olimpijske igre leta 1936 v Berlinu.

Od tedaj naprej sem vedno redkeje prihajal v telovadnico. Medtem sem se poročil, doštudiral in pričele so se skrbi za vsakdanji kruh. Prišla je druga vojna, bil sem izseljen in ob tej priložnosti izgubil tudi mnogo dragocenosti, ki sem jih zbral med kariero.

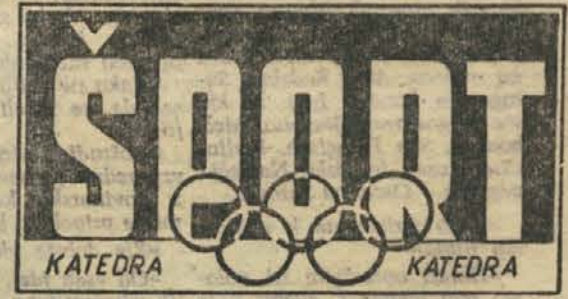
— Skratka, Vaša bilanca je naslednja: 3 zlate olimpijske medalje, 2 bronasti, 1 srebrna in za nameček še ena bronasta medalja za ekipno osvojevo 3. mesto na Amsterdamski prireditvi. Vaš delež pri slavi in ugledu Jugoslovije takrat in danes torej niti najmanj ni skromen. Zanima me, kako Vi, kot strokovnjak, kot tekmovalce in zmagovalce, ocenjujete današnji telovadni naraščaj z Mirom Cerarjem na čelu. Ali je ta orodna vrsta boljša ali slabša, kot tista v Vašem času, sestavljena iz nam mlažim neznanih imen: Primožiča (tudi Mariborčan), Derganca, Porenta, Hlastana, Poljšaka, Osvalda in Ziliča?

— Imamo odlične naraščaje. Cerar, ki je poseben pojem naše telovadbe, tvori po mojem mnenju s svojimi tovariši celo boljše vrsto, kot je bila naša stara slavna ekipa. Pri nas je bila razlika med najboljšim in najslabšim precejšnja, medtem ko tega danes ni. Ekipa je skratka vredna, da brani barve naše države.

mo poznavanje vrtiln bilo večje. Vendar je odgovor na to vprašanje vsekakor zelo težak, glede na dobo, ki je bila takrat.

To so bile najine zadnje besede. Obema se je mudilo. Našemu dragemu in slavnemu Leonu Štuklju po opravih, meni pa za pisalni stroj, da bo sestavil pravočasno sestavljen in oddan v tisk.

Vendar bi rad za konec poudaril naslednje: vsi smo lahko srečni in ponosni, da imamo med nami večkratnega olimpijskega zmagovalca in najboljšega telovadca Jugoslovije vseh časov! Boris Bergant

V tekih v svetovni areni!

Deset let je dolga doba v športu, saj se v tolikih letih marsikaj zgodi: nekateri si naberejo neovenljivo slavo, drugi jo spet izgube in utonejo v pozabi. Toda v tem primeru gre za posameznike, medtem ko je povsem nekaj drugega razvoj neke športne panoge. V tem primeru vsekakor pričakujemo določen razvoj, ki je bodisi hitrejši ali počasnejši, kakršni so pač pogoji, porast ali nazadovanje zanimanja in podobno.

Te dni nam je prišla v roke lista mariborskih atletskih rekordov iz leta 1952, ki nas je spomnila na davne dogodke v tej športni panogi, ki je v zadnjih letih dosegla tudi v našem mestu nesluhten razvoj. Tako smo vsaj na prvi pogled ugotovili, ko smo rekorde pred desetimi leti primerjali s sedanjimi. Toda ali se nismo malce zmotili? Natančen pregled je prvo navdušenje res spremenil v delno razočaranje! Najprej so na listi namreč navedeni rekordi v tekih in v teh so mariborski atleti v desetih letih res napravili ogromen skok od podeželskega nivoja v svetovno areni! Kar pogledjmo:

na 100 m od 11,2 na 10,6, na 800 m od 2:02,3, kar je komaj še dovolj za ženske rekorde, na 1:53,3, na 5.000 m od 15:59,8 na 13:59,8 (torej točno za 2 minuti!) in na 10.000 m celo od 34:16,8 na 29:07,6 minut, kar je tudi fantastičen napredek.

	1952		1962
100 m:	11,2 Starešina (Zel.)	10,6	Gluk (Branik)
200 m:	22,8 Kolarič (Zel.)	21,0	Muc (Branik)
400 m:	51,6 Kolarič (Zel.)	51,0	Uranjek (Branik) in Fošnarčič (Branik)
800 m:	2:02,3 Sušteršič (Zel.)	1:53,3	Fošnarčič (Branik)
1.500 m:	4:05,6 Male (Zel.)	3:54,6	Cervan (Maribor)
5.000 m:	15:59,8 Sober (Zel.)	13:59,8	Cervan (Maribor)
10.000 m:	34:16,8 Kangler (Maratčen)	29:07,6	Cervan (Maribor)
110 m ov.:	16,8 Lončarič (Maraton)	15,1	Zunec (Branik)
400 m ov.:	59,2 Kabaj (Zel.)	56,2	Uranjek (Branik)
4 x 100 m:	45,2 Zelezničar	44,0	Branik
4 x 400 m:	3:33,2 Zelezničar	3:31,5	Branik
višina:	1,88 Čerpes (Zel.)	1,88	Čerpes (Zel.)
dalžina:	6,86 Zorko (Zel.)	6,86	Zorko (Zel.)
troskok:	13,03 Požar (Branik)	13,82	Bole (Branik)
palica:	3,80 Čerpes (Zel.)	3,80	Čerpes (Zel.)
krogla:	13,46 Hlade (Zel.)	14,41	Krunič (Maribor)
disk:	41,00 Lužnik (Maraton)	44,23	Markež (Branik)
kopje:	54,72 Gregorovič (Zel.)	56,47	Arnejčič (Maribor)
kladivo:	46,78 Gujznik (Zel.)	56,18	Markež (Branik)

razvoj rekordov

Navdušenje pa se ustavi že pri metih, kjer je napredek, z izjemo meta kladiva (skoraj za 10 m), nezaten, popolnoma pa splahni pri skokih, kjer najdemo celo pravo kuriozitetu mariborske atletike: v skoku v daljino je rekord še vedno Slavko Zorko, ki je postavil rekord 6,86 m celo pred drugo svetovno vojno ali točneje leta 1940!!!

Ta kratka ocena rekordov zgovorno priča o neenakomernem razvoju mariborske atletike, predvsem o pičli skrbi za razvoj skokov, ki so pravi pastorek v primerjavi s teki. S tem se sami po sebi porodita dve vprašanji:

1. ali so morda mariborski atleti manj sposobni za skoke kot za teke, in
2. ali morda trenerji posvečajo tem disciplinam premalo pozornosti?

Odgovora kar tako mimogrede seveda ni mogoče najti, pač pa je problem tako pereč, da bi se morali z njim nujno »spoprijeti« tisti, ki delajo v tej športni panogi, ker bodo sicer zbledeli tudi uspehi v tekih. Problema pa se bo seveda treba lotiti načrtno, ker ga sicer še dolgo ne bo mogoče rešiti res temeljito!

Zdaj pa pogledjmo, kako je z razvojem rekordov:

Franc Červan — specialist za dolge proge

Rokometaši TSS najuspešnejši

NA ODPRTEM PRVENSTVU SREDNJIH IN VIŠJIH ŠOL. Športna komisija pri Zvezi mariborskih študentov je priredila na rokometnem igrišču »Partizana« odprto rokometno prvenstvo mariborskih višjih in srednjih šol. Prireditelju se je prijavilo najprej devet ekip, tekmovalci pa jih je samo osem. Pričakan rokomet je bil zelo kvaliteten.

V prvem srečanju sta se pomerili ekipi VTS in VAS. Ničče ni pričakoval, da bi morda lahko slednja pripravila kakšno presenečenje proti ekipi VTS, ki so jo sestavljali znani rokometarji Branika in Kukuljeviča. Vendar so se morali tehnično lepo potruditi, da so premagali borbeno ekipo VAS. Končni rezultat je bil samo 3:0 za VTS.

Tekma med VEKS in SŠTV je bila samo formalnost, saj je bilo vsem jasno, da komercialisti nimajo mnogo upanja proti zelo dobrim rokometarjem SŠTV.

II. gimnazija je zmigala proti IKS šele po streljanju sedemmetrovk. Ta srednja šola vsekakor nima več tiste ekipe, ki je na podobnih turnirjih vedno zmigovala. Samo dva vratarji, Tetičkovič in pa odlični strelec Male, pa tudi ne moreta zaradi vseh nasprotnikov, kar se je pokazalo v polfinalu med II. gimnazijo in TSS.

Prvi polfinalno srečanje je potekalo v pravem znamenju finalne borbe. Obe ekipi, VTS in SŠTV, sta bili pripravljeni v svojo zmago, mogoče pa je bila prva bolj samozavestna v svoj uspeh, saj so pri VTS igrali Vogrinec, Purkelj, Vogme, Podgornik, Muc — torej sama znana imena odličnih mariborskih športnikov. Igra je bila povsem enakovredna.

Ob burnem navijanju ženskega spola s SŠTV so njihovi ljubitelji takoj močno pritisnili in ves čas tekme vodili z enim ali dvema goloma prednosti, vendar je VTS v zadnjih minutah le uspelo izenačiti, tako da se je tekma v regularnem času končala neodločeno. Sodnik Ogrner je v tej tekmi oskodoval s svojim nekoliko čudnim sojenjem obeh ekipi, saj je med drugim ne pričakovano dosodil zadetek za SŠTV, čeprav se je zoga odbila od vratnice v polje. Večkrat je tudi pošiljal igralec za dva minuta na hladno, Muc pa je moral zapustiti igrišče celo za pet minut. V takih okoliščinah je bila igra zelo napeta, nekoliko groba in predvsem žična, zato ni čudno, če so bili nekoliko preglasnji tudi gledalci, ki so sodnika celo grozili s fizičnim obračunavanjem. Po neodločenem rezultatu sta obe ekipi streljali po pet sedemmetrovk, vendar je bil rezultat ponovno neodločen 4:4. Zato so ponovno streljali po tri sedemmetrovke, rezultat pa je ostal ponovno nerešen za obe ekipi — 2:2.

Po takšnih dramatičnih dogodkih pritisnili na sodnika z različnimi nametnimi nasveti, tako da se je ta že ves zbegal odločiti za zreb, ki pa se še ni popolnoma izvršil, ko so rokometarji SŠTV še skakali od veselja v zrak in kričali o svoji zmagi.

Prvi polfinalni rezultat je bil 1:2 (8:15, 15:10, 11:15), VAS—TSS 0:2 (9:15, 2:15) in rezultat ponovno neodločen 4:4. Zato so ponovno streljali po tri sedemmetrovke, rezultat pa je ostal ponovno nerešen za obe ekipi — 2:2. Vse tekme sta dobro dobila Marjan Golob in Miro Jug.

Za zaključek lahko še zapišemo, da je odbojka med mariborskimi študenti in dijaki na mnogo nižji ravni kot rokomet. Morda ne bi bilo napak, če bi tej športni panogi posvetili nekoliko več pozornosti, posebej še, ker pri odbojki možnost nasploh upada.

Prvič nastopil na mednarodnem tekmovanju. Bilo je to Mednarodno tekmovanje. FIGE (Mednarodna federacija za gimnastiko), ki je bilo organizirano v Ljubljani predvsem v priznanje naši telesnovzgojni organizaciji — »Sokolu«. Mnogo zaslug za to ima tudi še sedaj živeči dr. Murnik, ki je bil pravzaprav mentor vsega takratnega delovanja.

Mladi Kukovec (SŠTV) je bil mimo Jamška (TSS) najuspešnejši strelec prvenstva

Na odprtem odbojarskem turnirju mariborskih višjih in srednjih šol, ki ga je v soboto priredila športna komisija pri Zvezi mariborskih študentov, so sodelovale samo tehnična srednja šola ter Višja tehniška in Agronomska šola. V prvem srečanju sta se pomerili ekipi VTS in TSS. Igra ni bila posebej zanimiva in odbojkarji TSS so zmigali s tesnim rezultatom 2:1. Tudi Anica Male, znana odbojkarica »Maribora« ni uspela preprečiti poraza svoje ekipe.

V drugem srečanju sta igrali VAS in TSS. Srednjeletci so bili ponovno uspešnejši in zasluženo zmigali. Njihova premoč je bila še posebej očita v drugem setu, ki se je končal z rezultatom 15:2. V borbi za drugo mesto so Agronomi premagali Tehnike z 2:0.

Pred X. študentsko šahovsko olimpiado

V organizaciji Zveze študentov Jugoslavije ter Univerzitetne zveze organizacij za telesno kulturo bo od 5. do 25. julija v Budvi X. šahovska olimpiada. To je že drugič, da bo največja manifestacija študentov-šahistov vsega sveta v naši državi, kar predstavlja veliko priznanje našemu šahu in ZSJ. Razumljivo je, da zato organizatorji vlagajo velike napore, da bo tekmovanje dobro pripravljeno, da tako opravijo zaupanje Mednarodne šahovske federacije. Za predsednika organizacijskega odbora je bil izbran Novak Pribičević, predsednik COZSJ, za podpredsednico Brana Jevremović, predsednica SSJ.

Organizacijski odbor, ki ima sedež v Beogradu, je na svojem prvem sestanku 22. februarja določil za zveznega kapetana naše reprezentance

Bora Ivkov

mednarodnega mojstra Nikolo Karaklajića, medtem ko je za vrhovnega sodnika izbran Borislav Kažić, generalni sekretar SZJ in mednarodni sodnik, njegov pomočnik pa bo podpredsednik FIDE Sajtar (CSR).

Za X. šahovsko olimpiado je po svetu veliko zanimanja, prav posebno pa v Evropi. Organizacijski odbor pričakuje, da bo privedel prisostvovalo veliko število turistov in šahovskih entuziastov. Za njih bodo organizirali posebne avionske in ladijske linije. V Budvi pripravljajo prenočišča za vse, ki bi želeli prisostvovati tej manifestaciji študentskega šaha. V ta namen bodo organizirali bogat kulturno-zabavni program in mnoge izlete. Prav tako bo zanimiv turnir, na katerem bodo tekmovali sekundanti in kapitani nacionalnih ekip, med katerimi so mnogi znani šahisti. Za novinarje bo pripravljenih 120 telefonov ter pet direktnih linij z Beogradom. Prav tako bo direktni televizijski prenos s te prireditve. Podjetje »Lovčeni film« pa bo o šahovski olimpiadi posnelo kratkometražni film.

mariborske razglednice

Kratek reportažni zapis o mestu, ki ga ljubimo in preziramo hkrati — o mestu, v katerem živimo in mu posvečamo veliko svojega prostega časa — o mestu, za katero večkrat želimo, da bi bilo lepše in inenitnejše, pri tem pa sproti pozabljamo, da je prav tukaj lepo število kulturnih spomenikov in drugih ustanov, ki uspešno skrbijo za sloves našega mesta.

Mladinska ulica. Mimo brze avtomobili, na postajališču pravkar ustavlja avtobus. Po pločniku se sprehajajo ljudje in kotalkajo otroci. Sonce prijetno sije. Končno. Počas stopam po ulici.

Iz osnovne šole Bojana Iliča se vsiplje razposajena skupina učencev. Veseli so; pomlad jim je vlila novih moči v mlada telesa. Ozrem se po stari šolski zgradbi, s katere prihaja takšen živahen vrišč. Lep čas že stoji tu. Dolgo je samevala, potem so se ji pridružili bloki in stolpnice, ki zdaj tako veličastno kraljujejo tod okoli. Na fasadi šole zagledam ostrele, od dežja oprane freske: Komensky, piše na eni. Nekoč je bilo v tej stavbi učiteljske, sem zvedel kasneje, ko sem se pozanimal za preteklost zgradbe. Vzgajala je slovenske pedagoge. Njihov predhodnik, slavni Ceh Komensky jim je bil

za vzor. Zdaj sameva, pozabljena in neznan na zidu osemletka. Ljudje hitijo mimo in nihče ga ne pogleda.

Glavni trg — mojstrsko skovana ograja pred Alojzijevo cerkvijo

Trušč je za mano. Oddaljil sem se od šole, mimogrede pogledal Schreinerja in zavil proti Gosposki.

Po krajšem času sem se znašel pred mariborskim gradom. Med starimi, debelimi in utrjenimi zidovi ponosnega gradu se skriva veliko dragocenosti.

Ze dolga desetletja zbira mestni muzej starine iz cele Slovenije. Pred petimi, šestimi leti so odkrili v neposredni okolici Maribora ilirsko grobišče, ki je skrivalo v sebi bakren in bronast nakit umrlih mogotcev. Le katero dekle bi se hotelo okrasiti s tem lepotičjem!

Pod masivnim grajskim obokom stojijo mladi pari, čakajo na kino predstavo. Ni še pozno. Stopam proti visokim, kovanim muzejskim vratom. Le koliko udarcev je bilo potrebnih zanjet? Tudi pri Jurčičevem spomeniku, nekaj više od gradu, je vse živo. Dijaki posedajo na kameniti ograji, nikogar ne moti, da so glasni in razposajeni.

Vstopim v muzej z občutki pričakovanja. Pomislim, koliko gospodarjev je živelo v teh prostornih dvoranah, preden je bil ustanovljen muzej. Zdaj jih ni več, le grad, muzej je ostal — nema priča njihovega nekdanjega bivanja in moči.

Preseneti me svetlo, rokokojško stopnišče s kopico angelčkov in drugih vedrih podob, in baročnemu slogu primerno napihnjenih. Nekje sem že videl to stopnišče! Ah, spominjam se, v neki kulturno zgodovinski brošuri je bila objavljena njegova fotografija.

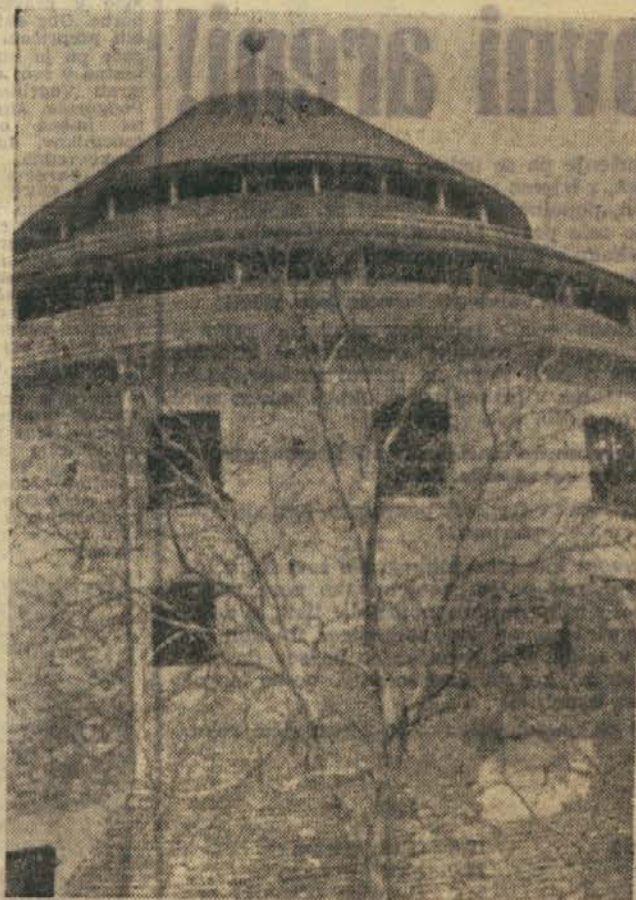
Ogledal sem si še ostale muzejske prostore: orožarno, viteško dvorano, grajsko kapelico, prirodoslovno zbirko itd. Le kdo bi si zapomnil in naštel vse razstavljene predmete!

Precej časa sem se mudil v muzeju. Ura me je priganjala naprej. Mimo Slomškovega trga — tam sem si ogledal stolno cerkev in poskusil razbrati nekaj latinskih napisov, kar pa mi ni uspelo. Pod arkadami Rotovškega trga sem prispejal na Glavni trg. Kužno znamenje me je že v rotovškem hodniku pozdravljalo s svojo togostjo in mirom. Preteklost se je tudi tukaj neopazno vključila v tok sedanjosti. Nekoliko naprej stoji Alojzijeva cerkev z znamenito ograjo — delom domačih kovačev, ki so s tankim poslušom za umet-

nost skovali pravo železno umetnino.

Naposled skozi mesarski prehod zavijem proti Dravi v stari del mesta, ki živi svoje omrtvelo, mračno življenje na bregu reke. Izza oblakov je pokukalo sonce in rumeno zlato obarvalo stare, sive zidove. Zares, v soncu so videti nekoliko večji in bolj veličastni. Pravzaprav bi moral tukaj začeti. Tu se je mesto najprej razvilo.

dogajale mučne stvari. Pred stoletji so tod obsojali čarovnice in jih nato sežigali na mestu, kjer sedaj stoji kužno znamenje. Priča zaostalosti in neusmiljenosti je ostala še danes v ljudskem pričevanju. Na poti proti glavnemu mestu zagledam staro, verjetno najstarejšo sinagogo v naši deželi. V zlati dobi židovske trgovine so jo imeli židovski trgovci za svoje svetišče. Zdaj tam nihče

Sodni stolp — prizorišče krutih obsodb iz prejšnjih stoletij

V daljavi zagledam vodne stolpe, ki so bili nekoč povezani z mestnim obzidjem, da niso mogli v mesto tujci ali sovražniki.

Obrnem se proti toku reke. Na studenskem mostu so se pravkar prižgale prve luči. Počas stopam proti sodnemu stolpu. Pred leti so ga obnovili. Zakrpali so zidove in na novo prekrili streho. V stolpu so se

več ne moli. Le vpitje otrok se sliši okoli starih, polrazpadlih zidov.

Mračni se, prvi zaljubljeni pari prihajajo po obrežju. Počas odidem, saj vidim, da nimam več kaj iskati tu, kajti kadar se zaljubljeni začno sprehajati tod mimo, postane sleherni poskus kulturno zgodovinskega brskanja po našem mestu odveč

I. HERGA

Pod arkadami Rotovškega trga

LOJZE ZUPANC:

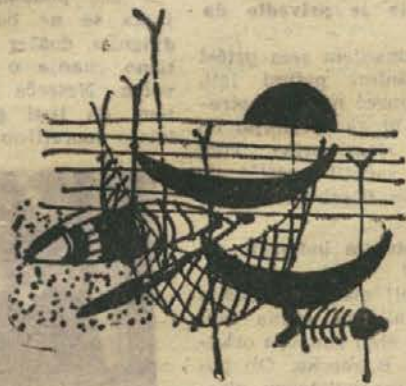
Lajnar svete družine

Založba »Obzorja«, Maribor, 1963

Mariborska Obzorja sodijo v tisto skupino redkih slovenskih založb, pri katerih zavzemajo v knjižnem programu dela domačih avtorjev prvo mesto. To je vsekakor pohvale vredno dejstvo, saj Obzorja s svojo založniško dejavnostjo nedvomno mnogo prispeva k dvigu kvalitete slovenske književnosti.

Zupančev »Lajnar svete družine« pomeni, skupno z »Mestom« Smiljana Rozmana, zanimivo tematsko noviteto v naši literaturi. Gre za deset »slik iz predmestja« (kot pravi avtor v podnaslovu), povezanih več ali manj sklenjeno pripovedno celoto. Črtice, obarvane močno avtobiografsko, nas povedejo v del ljubljanskega predmestja Moste, v celo. Pisatelj razkriva pred bralcem, v navidez svetlih barvah, življenje delavske Ljubljane v letih med obema vojnama. V bistvu pa je delo naturalistično posnemanje resničnosti, obsodba bede in praznine življenja predvojnega proletariata, mestoma pa se nam zdi kot arikatura ali celo groteska te resničnosti.

Pred nami se zvrsti galerija najrazličnejših oseb in dogodkov, značilnih za tisti kraj in dobo. V prvih dveh črticah »Selo« in »Dvorišče« nas avtor seznanja z osebami, ki jih bomo spoznali v ostalih

povestih. To so navadni ljudje, prostodušni delavci v kemični tovarni, ki se zbudijo iz otopenosti le pod vplivom alkohola. Tedaj se spom-

nijo, da bi si pravzaprav zaslužili boljše življenje. Med nje so vpleteni razni posebniki, rentniki, ki so silom razmer zašli v to predmestje; lahkoživke in končno premožen trgovci, ki hoče na račun teh ljudi obogateti, a mu to ne uspe. Njihova beda je namreč tolikšna, da še tako spreten trgovec ne uspe iztisniti iz njih dobička. Svoje skrbi utaplja v pijači in zraven modruje o politiki in svojem težkem položaju (»Pri kurjem kašlju«). Njihovo edino zabavo, vsakoletno tekmovanje gasilskih čet, ki mu sledi veselica in seveda obvezen pretep, nam Zupanc z izredno barvitostjo in smislom za jezik prikaže v »Sveti kuzli«. Med vse te dogodke posegajo selski otroci, vedno lačni in kljub temu razposajeni, ki igrajo v vseh črticah pomembno vlogo.

Avtobiografski značaj povesti se še najbolj pokaže v »Ribji smrti«, ki je, poleg »Lajnarja svete Družine«, pripovedno in stilno najizrazitejša črtica. Usodo predmestnega dekleta, ki sanja o ženinu iz »boljše družine«, a se končno poroči s sebi enakim delavcem, nam pisatelj predstavi v »Fini«. Lahkoživko, ki pravzaprav ne sodi v Selo, saj tukaj ljudje nimajo časa za zabavo, spoznamo v povesti »Frau Karbel«. V tej črtici se še posebej izkaže Zupančev čut za naravno govorico, saj prav naturalistično posnema razne izraze in besede, značilne za selsko predmestje. Naturalistično najizrazitejša povest, kjer avtor brez

kakršnega koli prikrivanja slikajo bedo in nevzdržno družinsko življenje, je »Kuga«, Kolera, Lakota«, Zadnja črtica, edina, ki sega v obdobje okupacije, je »Putanelovč maščevanje«. Ta povest je sicer nekoliko neizrazita, a vendar zaživijo selski delavci, ki se prvič v življenju dvignejo v borbo za svoje pravice, pred nami v pravi luči.

Črtice, ki so vsaka zase sklenjena celota, so navidez čvrsto povezane. Toda če se bralec poglubi v delo, bo prav gotovo opazil, da se nekateri opisi oseb in dejanj ponavljajo v različnih povestih povsem nespremenjeni. To ponavljanje kaže, da so črtice nastale vsaka zase in ne kot plod enkratnega pisateljskega izliva, kažejo pa tudi na pisateljevo kompozicijsko nedisciplino. Kljub vsemu pa bo knjigo, ki opisuje tako zanimivo snov, rade volje vzel v roke vsak, ki si želi ne preveč zahtevnega, pa vseeno dobrega branja. Stilna dovršenost, izvirno posnemanje žargona in verno slikanje, vse to odtehta nekatere napake.

Pohvaliti je vredno tudi delo Janeza Vidica. Ta mariborski akademski slikar, ki je tudi sicer znani kot odlični ilustrator, v veliki meri pripomore, da Selo zaživi pred nami. Domiselne in preproste ilustracije poglavitnih likov in dogodkov nam dajejo verno sliko življenja v tem delavskem predmestju.

Branko Maksimović

RACO ROTAR:

ODMEVI

Podgane
ljubijo življenje,
zato so predvsem previdne.
In imajo prav,
sicer bi lahko izgubile
smetišča, kletl,
odpadke in odtočne kanale.

Ljudje, ki tonejo v čas,
poslijo v sebi mir,
repetanje zraka
in zvoke siren,
zginjajo v megli,
in ko izginejo,
stane dim
in valovi.

Krokar je ptič
s kljunom in bodočnostjo,
ker ni nikoli prezgodnji.
Važno je, ne biti prezgodnji,
sicer vidiš agonijo
in nehote
se vtisne v možgane.
Potem trgaš mrhovino s predsodki.

FRANČEK RUDOLF:

Veliko nebo

Hodi sem, hodi tja,
saj nikamor ne prideš.
Hodi po rokah, obstani, teči,
saj nikamor ne prideš.
Pojdi na levo, pojdi na desno,
pojdi proti zvezdam, pojdi proti
zemlji,
saj nikdar ne zaideš.

Hodi sem, hodi tja,
ne iznebiš se tega neba
tega velikega neba,
tega velikega neba.

VTIS

Drevesa se v večernem vetru
na levo in desno ozirajo za ljudmi.
Greva iz kina. Rad bi ti nekaj
pomembnega povedal.

Luči so mirne, ljudi je mnogo
in vsi gredo tako počasi.
Kako povsem razume njihove besede
modrikasti asfalt.

Poljubi so cvetje,
toda nekateri so tudi uvelo cvetje
in gnilo cvetje.

Dekletca so kot potočki,
toda nekateri potočki so blatni
ali usahlj.
Dnevi so prepredeni s soncem,
nekateri pa tudi z jezo. Tako kot
danes,
ko si laževa v slovo.

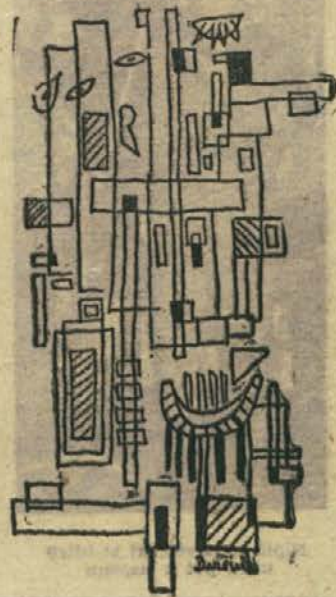
Vladimir Gajšek:

METULJ

Ljubiva se sredi majskih dni
ko s cvetjem je zasuta jama,
veter ljubi drevice z nama
drugače sama... sama...

Tesno se k meni priviješ

iz ust mi piješ
vroče strasti.
Ljubiva se sredi majskih dni,
glej, življenje je polno sonca,
ko večno zvestobo obljubljaš
in se poljubljaš
brez konca.
Vonj razkuštranih las
odnaša veter v vas
dreves — ljubimcev.
Ptice so umrle od petja.
Midva od cvetja.
In skozi les
šepeta začarani glas:
sama... čisto sama...

JAVLJAJO SE ZNANI...

V okviru tradicionalnega »Aprilskega študentskega tedna« je bil v sredini meseca organiziran zanimiv »Večer poezije in jaza«. V glasbenem delu programa je sodeloval Jazz kvartet KUD Jože Hermanko. Mnogi poslušalci so bili presenečeni nad njegovo kvaliteto, saj je le malo vedel, da v Mariboru obstaja tak ansambel. Da bi ga predstavil tudi ostalim bralcem Katedre, smo zaprosili dva člana tega orkestra, brata Kramer, da nam odgovorita na nekaj vprašanj.

Vodjo sestava, ALBERTA KRAMERJA, smo vprašali, kako je sploh prišlo do ustanovitve kvarteta.

Jazz kvartet, ki je igral na omenjeni prireditvi, je bil pravzaprav sestavljen »ad hoc«, dalj časa pa že obstaja trio, v katerem igra razen mene še, brat Janko na bobnih in basist »Jumbo« Giber.

● Kako to, da ste v kvartetu vključili ravno flavto, saj je to nekoliko nenavaden instrument za izvajanje jaza?

— Flavto smo vključili zato, ker je za tovrstno prireditev potrebna »intimna«, občutena glasba, flavta pa je s svojim nežnim glasom naravnost idealna.

● Kako je pričel vaš orkester?

— Prvi nastopi tria segajo v leto 1960. Takrat smo nastopili na okrajni in nato na republiški reviji zabavnih in jazz orkestrrov. V Kopru, kjer je bil finale, smo dosegli velik uspeh in vsesplošno priznanje. Kasneje sva začela z bratom resneje študirati in sva zato glasbo pustila. Znova smo se zbrali ob lanskoletni »Katedri 62«.

Nipič — pevec, ki si hitro utira pot k uspehu

● Kaj misliš ti, kot izvajalec, o tej prireditvi?

— Na splošno je prireditev uspela, pomanjkljivi so bili le nekateri aranžmaji. Tak natečaj je vsekakor potreben, saj tvori presek skozi delo mariborskih glasbenikov.

● Mnenja o mariborskem glasbenem življenju so si nasprotna! Kakšno je tvoje?

— V Mariboru delujejo samo zabavno glasbeni ansambli, saj je naš trio, oziroma kvartet, edini predstavnik jaza. Takšno stanje pomeni pravzaprav komercializiranje glasbe in se pozna tudi pri kvaliteti izvajanja. Prireditve, kjer sodelujejo orkestri, to so razni plesi, nimajo pogojev, da bi se glasbenik sprostil in zaigral kot čuti. Igrajo, ker pač morajo igrati, in le kadar je razpoloženje posebno ugodno, pride do izraza improviziranja, ki je podlaga kvaliteti.

● Ali lahko označiš katerega izmed pianistov za svojega vzornika?

— Ne bi mogel reči, da imam sploh kakšnega vzornika. Vsak pianist teži za tem, da bi odkril svoj lastni stil. Pač pa mi ugajajo Ahmed Gamal, Horres Silver in Dave Brubeck.

● kateri jugoslovanski jazz orkester meniš da je najboljši?

— Nedvomno Zagrebški jazz kvartet. Ta ansambel je sestavljen iz samih odličnih soloistov, ki so enako dobri tudi v skupinskem igranju. Dobra sta bila še dva zagrebška orkestra. Svarcev jazz orkester je bil pred leti eden najboljših v Jugoslaviji, podobno tudi orkester Dražena Bošca, le da igra ta v zadnjem času samo še zabavno glasbo.

● Do sedaj si igral le v malih zasedbah. Ali te ta vrsta posebej privlači?

— Čutim, da se lahko popolnoma sprostim in igram tako kot čutim, le v malih zasedbah. Tukaj pride tudi najbolj do izraza sodelovanje med instrumenti, kar je v jazzu zelo pomembno.

● Ali meniš, da bi bili dovolj sposobni za nastop na festivalu jaza na Blečju?

— Na ta festival je bil naš trio že povabljen, toda povabilu se nismo odzvali. Tak na nastop zahteva obširne priprave, čemočno prehlajen, tako da toliko časa pa zopet nimamo, sem deloma razočaran.

Da se ne bi Albert ob množici vprašanj preveč utrudil, mu je na pomoč priskočil brat Janko, ki v triu igra bobne.

● Kaj te je privedlo do jaza?

— Z bobnanjem sem pričel pred kakšnimi petimi leti. Brat je namreč nekoga potreboval, da bi ga spremljal ob njegovem »jazziranju«. Tudi sam sem začutil veselje do jaza in še posebej do bobnanja.

● Po katerem bobnarju se vzgleduješ?

— Najbolj me je navdušilo igranje Italijana Johna Murrella, ki je član znanega orkestra Dava Brubecka. Ob poslušanju tega odličnega glasbenika sem spoznal, da boben ni samo zato, da drži ritem, ampak ga lahko popolnoma enakopravno uporabljajš kot instrument za izražanje raznih idej in čustev, kot je to pri ostalih instrumentih.

● Kdo je po tvojem mnenju najboljši jugoslovanski bobnar?

NK Branik je z uvedbo plesov v hali C nehote naredil uslugo tudi mariborski zabavni glasbi. Ta ples je namreč edina stalna prireditev v Mariboru, kjer imamo priložnost slišati mlade mariborske pevce in pevce. Razen že priznanih pevcev, kot so Lidija Kodrič, Ervina Stelcl, Damjan Katalinič, so se tukaj izkazali še nekateri mladi talenti kot: Kastelic, Petrovič, Jug, Rožman. Poiskali smo »Alfija« Nipiča, najperspektivnejšega med njimi, in mu zastavili nekaj vprašanj.

● Kje se je začela tvoja pot v zabavni glasbi?

— Prvič sem se občinstvu predstavil v redni oddaji radia Maribor v nedeljskem feljtonu. Nato sem odšel v brigado avtocesto v Srbijo, kjer sem pel s brigadirjem in se tako tudi izpopolnjeval. Kasneje sem nastopal še v hotelu Triglav v Kopru in na raznih mladinskih plesih.

● kateri dogodek je bil po tvojem mnenju najodločilnejši v tvoji pevski karieri?

— Mislim, da je bilo to takrat, ko sem v Ljubljani na oddaji RTV Ljubljana zasedel prvo mesto. Takrat so mi na RTV obljubili, da bom dobil stipendijo, in da se bom lahko glasbeno izobrazil.

● Česa se ne spominjaš rad?

— V veliki zadregi sem bil, ko je bila v Mariboru prvič prirejena Sončna ura. Takrat bi trije že povabljeni, toda povabilu se nismo odzvali. Tak na nastop zahteva obširne priprave, čemočno prehlajen, tako da toliko časa pa zopet nimamo, sem deloma razočaran.

— To je nedvomno Petar Spasov, ki je trenutno v Ameriki. Dobil je namreč stipendijo znane bostonske »Jazz Schoole«, kjer ima priložnost slišati najboljše bobnarje vsega sveta, kar mu bo gotovo dosti koristilo.

● Ali imaš o mariborskem jazzu enako mnenje kot tvoj brat?

— Da, podobno. Kvaliteta jaza se ne bo tako dolgo dvignila, dokler ne bo teoretično znanje o instrumentih večje. Nesreča je namreč v tem, da tisti glasbeniki, ki imajo teoretično podlago, ni-

majo zadostne vitalnosti in občutka za jazz. Po drugi strani pa obstajajo odlični samouki, ki ne vedo mnogo o notah in podobni »navlakti« (tako mislijo oni).

● Ker si že oženjen, nam boš lahko odgovoril, v kolik meri vpliva družinsko življenje na glasbenikov razvoj?

— Ne bi mogel trditi, da družina vpliva na moj razvoj negativno, pač pa se pojavlja drug motiv, to je vprašanje časa. Glasbenik mora namreč čimveč vaditi in tudi družina zahteva dosti časa. Dvema gospodarjema pa je težko služiti.

Priljubljeni orkester Alberta Kramerja

... IN NEZNANI

● Navadno ima vsak mlad pevec svojega vzornika. Kdo je tvoj vzornik?

— Adriano Celentano. Sicer pa prav rad poslušam tudi Pata Boona.

● Mnogi popevkarji radi pojejo tudi jazz (tako vsaj trdijo). Ali se tudi ti zanimaš zanj?

— Priznati moram, da se z jazzom še nisem tako dobro seznanil, zato tudi nimam posebne želje, da bi ga pel.

● Ali si želiš postati poklicni pevec?

— Vsekakor. Mislim, da je to velika skrita želja vsakega popevkarja-amaterja.

● Če bi imel pristo izbiro, katero pesem in v žigavi spremljavi bi najraje zapel?

— Young ones s Shadowsi.

● Kaj misliš o mariborskih zabavnih orkestrih?

— Orkestrrov je zadosti, le njihova kvaliteta je problematična. Mislim, da je še najbolj Rodovškov orkester, ki

igra v hali C. Veseli me, da se pojavljajo ansambli z električnimi kitarami, toda morali bodo še dosti vaditi, da bodo uspeli.

● kateri izvajalec zabavne glasbe ti v jugoslovanskem merilu najbolj ugajajo?

— Od pevcev bi to bil Ivo Robić in kvartet 4 M, med orkestri pa so mi najljubši »Atom« in »Bele strele«.

● Kakor je znano, letos »Katedre 63«, natečaja za najboljšo popevko Maribora, ne bo. Kakšno je tvoje mnenje o tem?

— Ta festival je bil potreben, zato mislim, da bi morali najti potrebna sredstva in ga kljub vsemu organizirati.

● Česa si najbolj želiš?

— Zelo rad bi se glasbeno izpopolnil in obiskoval glasbeno šolo. Hotel bi postati dober pevec in imeti hvaležno občinstvo.

● Kaj misliš o mariborskem občinstvu?

— Mislim, da je najboljšo v Sloveniji, saj se za glasbo izredno zanima, je glasbeno razgledano in ve, kaj je dobro in kaj ne.

● Kje trenutno poješ?

— Za sedaj pojem na mladinskem plesu na II. gimnaziji in v kavarni Astoriji.

Branko Maksimovič

Ob razstavi v Umetnostni galeriji

Žene-slikarke

V Umetnostni galeriji si lahko ogledate zanimivo razstavo treh slikark: Vesne Borčič, Eme Bursac in Milene Lah. Vse tri so študirale v Zagrebu in so že mnogo razstavljale pri nas in v inozemstvu, posebno Vesna Borčič.

Glavna značilnost slik vseh treh slikark je ženskost. Zadržuje, da stopiš v sosednji razstavnici prostor in se ozreš po tam razstavljenih slikah iz stalne zbirke, ki so jih naslikali moški in že opaziš razliko. Na delih slikarjev so črte in barve razgibane v medsebojnem spopadu, pritegnejo nas tudi miselno in imam občutek, da slikarji sproti nekako dvomijo v to, kar izražajo. Slikarke pa dojemajo svet skladno. To, kar jih je prevzelo, sprejemajo z mirno vdanostjo kot nekaj, kar pač je. Vseeno, katera njihova dela gledaš: tople pokrajine Eme Bursac, na različne načine izraženo hrepenenje Milene Lah, drobne barvne pravljičice Vesne Borčič. Nikjer sledu kakšne besne Van Goghove dialektike. Vse je tako preprosto in

razumljivo. Medtem ko so moški iskalci, bojevniki, pogosto nasilni proti svetu in samemu sebi, dvomijo in omahujejo in v istem hipu grede preko vseh čustev, samo da bi odkrili resnico, in potem so nenkrat zopet povsem nerazumni, imajo ženske to, kar čutijo, za del sebe. Ne dvomijo v svet, ki jih obdaja, niti ne prihajajo v resnejši konflikt z njim. Ne preobračajo ga po svoji volji in si ga ne skušajo prilagajati, temveč se mu same prilagajajo.

In tako moram, ko gledam razstavo treh slikark in potem še stalno zbirko ne glede na razlike v izbiri motivov in sloga, ne glede na vplive različnega okolja, predvsem poudariti razliko med spoloma. Slikarke so žene, matere, nezapletene po svojem načinu dojemanja sveta, mirno čustne, same v sebi zaokrožene kot »kapljice deževne« (če uporabim Glazerjev izraz).

Iskanje, boj, miselni spopad s svetom, ki daje moškemu življenju smisel, zamenja pri

ženskah tiho porajanje in oblikovanje. Tudi ko se Milena Lah, najpogumnejša izmed treh slikark, spusti s svojimi pticami v prostor, v veselje, ji tega ne moremo čisto verjeti: preveč je zvezana s svetom in zato je to, kar pove, bolj podobno snu kot dejstvu.

EMA BURSAC razstavlja olja. Njena priljubljena tema so pokrajine. Slike so zelo umirjene.

MILENA LAH je najpogumnejša, pa tudi najbolj patetična. Značilni so že naslovi: Kovinska ptica, Skozj čas in prostor, Ob osvoboditvi Istre, Dekle in ptica itd. Razstavlja olja in grafike.

VESNA BORČIČ pa se je lotila slikanja na abstrakten način. Mislim, da abstraktno slikarstvo njeni ženski naravi ne ustreza najbolj. Vse te njene slike so primer preprostega abstraktnega slikarstva. Ni kontrastov, ni gibanja, ki bi pri takem načinu moralo najbolj priti do izraza.

Franček Rudolf

Milena Lah: Pribežališče

Zelost – kompromis z mladostjo!

Kompromis je beseda, ki za večino ljudi ne zveni privlačno. Za tiste, ki vstopajo v kompromise, pravimo običajno, da so slabši. Toda kompromis iz ljubezni je vse nekaj drugega. To je spontan proces želja po priznavanju obveznosti do človeka, ki bi ga radi zadržali zase.

Dejali smo, da je danes intimen odnos med partnerjema, njuno medsebojno razumevanje in navezanost najmočnejša komponenta, ki lahko zagotovi stabilnost zakonske zveze. Zakonska zveza bi naj pomenila izpolnitev naših najglobljih potreb po občutku sreče. Ker pa je izbira neodvisna od pritiska od zunaj in pogojena samo po naših notranjih željah, predstavlja izbira zakonskega tovariša danes večji problem kot včasih. Večji ravno zaradi tega, ker se zavedamo, vsaj morali bi se povsem zavedati, da s samostojnostjo izbire nalagamo na svoja ramena tudi vso odgovornost in obveznosti, ki tej izbiri sledijo.

Iz vsakdanjih izkušenj vemo, da na ulici in kjerkoli srečujemo ljudi, ki nam lahko v trenutku vzbudijo željo po zbliznanju. Bežno srečanje in trenuten zunanji stik z nekom nam običajno vzbuja občutke fizične privlačnosti. Največkrat pa se nam dogodi potem, da po kratkem pogovoru z izbranim bitjem, z zunanjo privlačnostjo, uvidimo, da se njegova notranjost še zdaleč ne ujema z zunanostjo. Narava ustvarja ravnotežja in redko katero živo bitje obdari z navidezno popolnostjo. Če zaradi tega, ker si nečemo nekaterih stvari pri-

znati, za katere vemo, da niso povsem v redu pri nekom, podležemo mihi lepega obraza ali telesa in zanemarimo drugo nič manj važno plat te vezi, se nam zelo lahko pripeti, da obžalujemo svojo prisiljeno slepoto takrat, ko je že prepozno.

Razumljivo je in neobhodno potrebno, da je občutek telesne privlačnosti tisti osnovni impulz, ki nas vodi k zbliznanju z nekom v želji po ljubezni. Toda pravo čustvo ljubezni vsebuje še veliko drugih elementov, kajti človek ni samo biološka zmes čutnosti telesa. Čustvo ljubezni nas plemeniti, vzbuja v nas občutke lepote, prijateljstva, občudovanja in spoštovanja partnerja, potrebo po priznavanju vrednosti nas samih, občutek zadovoljstva, kadar s svojimi dejanji osrečujemo, občutek posedovanja in želja po lastni pripadnosti itd. Čustvo ljubezni v vsej svoji popolnosti predstavlja hrano in moč za življenje, mora nas voditi preko vseh prijetnih in neprijetnih stvari, ki so s tem emocionalnim stanjem povezane in izvirajo iz okolja ali iz nas samih. Vse obljube in pričakovanja, ki jih ljubezen daje ali želi sprejeti, zahtevajo človeka, ki je zmožen ustaljenega čustvovanja in ravnotežja, ustaljenega razpoloženja in trajne naklonjenosti. Samo fizična privlačnost ne more med dvema človekoma nikoli ustvarjati trajne naklonjenosti. Koliko odvečnega časa ostane v enem samem dnevu tistim, ki niso iskali v ljubezni ničesar drugega, koliko neizpolnjenega časa v naveličanosti in dolgočasju, če ni med njimi besed ali skupnega iskanja v podobnih interesih ali nagnjenjih, skupnega pogleda na ne-

katere probleme in njih reševanje.

Imela sem priložnost opazovati mlada človeka, ki sta sklenila zvezo nedavno. Dekle je bilo staro 18 let, on morda dve leti starejši. Zasedovala sem njuno ljubezen na plesih, v kavarnah in zopet na plesih. Potem se jima je rodil otrok. Zaradi njega sta sklenila zvezo in ljubezen, ki je bila poprej tako lepa in brezskrbna, se je začela krhati. Mladi oče se je naveličal otrokovega jokanja, vračal se je domov pozno ponoči in iskal družbo prijateljev. Imela sem občutek, da jim zavida brezskrbnost. Njegov notranji odpor proti obveznosti, ki si jo je naložil, je bil vedno večji, dokler ni samega sebe lažno spregovoril, da pravzaprav nima nobenih obveznosti. To prepričanje je v veliki meri izviralo iz reakcij mlade žene, ki je igrala navidezno indiferentnost do njegove trajne odsotnosti z željo, da bi cenil njena upoštevanja, in mu je pustila prosto pot. Poiskala si je sama izhoda na drug način in se zabavala v drugem okolju. Spet iz istega vzroka. Lovila sta se z zaprtimi očmi, premlada, da bi na razumen način spregovorila drug z drugim, si priznala, da kljub vsemu igrata in da si še vedno nekaj pomenita, odklanjala sta iz otroške trme vsakršno naklonjenost in se zazibala v prevaro, da sta drug drugemu dolgočasna in nepomembna. Zdej bežita vsaksebi, iščeta ljubezni drugod, vendar pa sta sama sebi odveč, ker nista iskrena. Kadar se potem odločita, da bosta preživela večer skupaj, se izgubita v družbi prijateljev, da v njej skrijeta svojo igro. Bojazen pred pogovorom in občutek krivde. Nju-

ne besede pristajajo v prikritih zbadanjih, namigavanjih in ciničizmu, ki morda nehoti, pa vendar vedno bolj večja razdalja med njima.

In če se sedaj vprašamo, kaj je vzrok vsemu temu, ni tako težko najti odgovora. Osnova vsemu je nezrelost, mladost brez izkušenj, ki se upira nesvobodi. In to v večji meri pri fantu in v manjši meri pri dekletu. Materinstvo opravi pri dekletu ženi odločilni preskok, tisto potrebno spremembo v pozitivnem smislu, pri kateri fant, če je tako mlad, ni skoraj nič udeležen, saj ima ves čas, čeprav tega noče nikoli priznati niti pred sabo, kaj šele pred drugimi, občutek, da je bil v nekaj prisiljen, zaradi časti, zaradi družbenih norm. Ni res, da popolnoma umikam iz tega ljubezen. Ljubezen je obstajala in še obstaja, to je nedvomno, a znašla se je v neprijetnosti, v kletki, ki ji jemlje čas.

Ničesar ne posplošujem. Račda bi povedala še samo to: preden storimo korak pred odločitvijo in se vprašamo, ali smo v zadostni meri spoznali sebe in njega oziroma njo, ali se resnično zavedamo trajnosti svoje naklonjenosti, ali se v polni meri zavedamo kaj pričakujemo od svoje odločitve – kakšen odgovor lahko s sigurnostjo najdemo: da ali ne! Da in ne se prepletata, boste dejali, ker človek je živo bitje, da in ne se prepletata zaradi ljubezni, ki ne pozna matematične logike, da in ne se prepletata, ker ne živimo sami. Vse prav. Toda vprašamo sč lahko in tudi ugotovimo lahko, kaj je močnejše. DA ali NE! (Konec)

Vizjak Marija:

Korak pred odločitvijo

Kdo pa je ta?
O, nič posebnega, osivel je
zaradi prevelike družbene aktivnosti!

Kaj pa tukaj obnavlja je?
Saj ne obnavljajo, samo
abstraktne slike so odstranili!

ŠTUDENSKI FESTIVAL

Priporočilo položim organizatorjem
študentskega festivala!

Ali si še slišal, da se je
pri Odboru pokvaril telefon?!

Iščemo konstruktivnih
člankov!!

Več pozornosti študiju tujih jezikov

Zaskrbljujoče je dejstvo, da navzlic vse večji potrebi po znanju tujih jezikov, bodisi zaradi študija tuje literature, neposrednih stikov s tujino ali splošne jezikovne razgledanosti, ki je v veliki meri pokazatelj kulturnega nivoja nekoga naroda, med našo mladino ni dovolj zanimanja za učenje jezikov. Na višjih šolah se srečujemo s problemom, ko se študentje ne morejo posluževati tuje literature prav zaradi neznanja jezikov. Prav zdaj se daje v študijskih programih študiju jezikov največji pomen, ker to zahteva praksa in tu se srečujemo s problemom nezadostne zainteresiranosti, saj so redki študentje, ki se fakultativno ali samostojno uče jezikov, in tudi znanje, ki ga imajo iz srednje šole, ne ustreza.

Pri pouku tujih jezikov odigrava najpomembnejšo vlogo Zavod za tuje jezike. Zato posredujemo nekatere misli direktorja tega zavoda, profesorja Antona Kolarja.

IZREDNO VAŽNE SO METODE POUKA JEZIKOV

Metode poučevanja jezikov so odvisne od več faktorjev: od stopnje obvladavanja jezi-

Prof. Anton Kolar

ka, od vrste gradiva, ki se obravnava, od števila razpoložljivih ur, od števila slušateljev, učitelja itd. Če bi bili na uporabo primerni učbeniki in ustrezajoča AV-sredstva, zadovoljivo število tedenskih ur, bi se kazalo odločiti za intenzivno metodo. Le-ta goji predvsem pogovorni jezik — kolokvialni govor. Glede na cilj pouka tujih jezikov na višji šoli bi samo ta metoda morda ustrezala le na I. stopnji, ne pa pozneje, ko je treba obravnavati krajše in daljše sestavke s terminologijo stroke, ki jo slušatelji študirajo. Na tej stopnji se moramo zadovoljiti predvsem s tradicionalno ali kombinirano metodo, pri kateri pa je treba v obliki dialogov aktivizirati ves kolektiv slušateljev. Morda bi bilo koristno uvesti v 1. in 2. letniku dodatne oblike študija v seminarskih vajah ali krožkih, kot se deloma že izvaja na VEKS. V teh dodatnih urah bi se utrjevalo strokovno gradivo, deloma pa bi se gojil pogovorni jezik po intenzivni AV-metodi v predavalnici ali jezikovnem laboratoriju. Dejstvo pa je, da je moč na višji šoli

pri pouku tujega jezika po tej ali oni metodi doseči zadovoljive rezultate, če imamo primerne učbenike, dobre strokovne kadre, krog prizadevnih slušateljev in zadovoljivo število ur. Število dveh ali treh ur jezika na teden v ca. sedmih mesecih pouka v enem študijskem letu je kajpada absolutno premalo. Če k temu dodamo še precejšnjo nezainteresiranost nekaterih slušateljev, neredno obiskovanje predavanj itd., je nujna posledica nezadovoljivo znanje. V ilustracijo takega odnosa samo en primer z VEKS: minila je sedma ura zjutraj, prikupni razred čaka s svojo opremo, profesorjem ali tehnikom slušatelj; prideta dva, čez čas še dva ali trije in tu se ustavi oziroma začne delo: ponavljanje te ali one partije na magnetofonskem traku oziroma s slušalkami.

Kaj je torej storiti, kaj popraviti na tem področju? Dati pouku tujih jezikov na višji šoli mesto, ki jim gre, povečati število ur, nenehno izpopolnjevati metode in učna sredstva ter med slušatelji vzbujati interes in vzgajati tisti odnos, ki ga študij tujih jezikov nujno zahteva. Prav gotovo niti uprave višjih šol niti njih slušatelji ne želijo, da bi se določena brezperspektivnost na tem področju v bodočnosti maščevala.

USPEŠNO DELOVANJE ZAVODA

Zavod za tuje jezike je ustanovila VEKS zaradi velikega pomena, ki se daje poučevanju jezikov na tej šoli in na iniciativo Zavoda SRS za tehnično sodelovanje s tujino. Ob začetku zimskega semestra se je zavod popolnoma osamosvojil in ima tudi lastne organe samoupravljanja in je finančno popolnoma samostojen, saj formira dohodek s svojo dejavnostjo, ki zajema v glavnem poučevanje jezikov na VEKS in organizacijo številnih tečajev za sodelavce iz podjetij, zlasti iz komercialnih in takih služb, kjer je znanje tujih jezikov pri vsakdanjem delu potrebno. Zavod poučuje glavne evropske jezike: angleščino, nemščino, francoščino, ruščino in italijanščino. Največ slušate-

ljev se učijo angleški in nemški jezik. Razen študentov VEKS študira jezike okrog 200 zunanjih slušateljev, in to v 15 grupah in v treh stopnjah. Razveseljivo je dejstvo, da se zlasti večja podjetja zavedajo nujnosti znanja jezikov in tako pošiljajo na tečaje cele grupe. Ko se bodo tega zavedeli povsod in stimulirali učenje in znanje jezikov, se bo interes za jezik nedvomno povečal.

MODERNE METODE

so ena osnovnih značilnosti pri delovanju zavoda. Na VEKS prevladuje le kombinirana klasično-avdiovizualna metoda. Klasična v dokajšnji meri zato, ker pouk le nima samo utilitarnega obelježja, temveč ima namen, dati študentu širši pogled v jezik s solidno slovstveno osnovo, medtem pa v intenzivnih tečajih dosledno uporabljajo AV-sredstva, ker je osnovni namen dati slušateljem potrebno znanje za vsakdanjo prakso in jih zato navajajo predvsem na pravilen pogovorni jezik.

Za tak način pouka ima zavod na razpolago tudi vsa razpoložljiva AV-sredstva, skripta, originalno spikirane magnetofonske posnetke, diapozitive in filme. Zavod ima na razpolago poseben fotolaboratorij, kjer slušatelji v dobro akustično izoliranih kabinah in ustreznem ambientu poslušajo, ponavljajo in memorirajo gradivo. Pred tem pa je važna obdelava situacij (lekcij), kjer se najprej s kratkim uvodom ustvari ustrezna atmosfera, nato se začne reprodukcija situacije. Najprej vizualna s filmom in diapozitivi in nato v intervalu nekaj sekund še zvočna reprodukcija. Profesor daje posamezne stavke oziroma miselne celote in še potem po ponovni reprodukciji slušatelji ponavljajo z imitacijo pravilne izreke in intonacije. Tretje poslušanje je že faza ponavljanja in memoriranja ter utrjevanja, kjer profesor še posebej skrbi za pravilno izgovarjavo. Za tem sledi delo v fonolaboratoriju in potem profesor metode konverzacije v slikah (diafilmih) utrjuje in kontrolira znanje obdelane situacije.

Skrajni čas je, da se poučevanje tujih jezikov nasploh na višjih šolah bolj razširi, to pa bo uspešno seveda le ob uporabi uspešnih, sodobnih metod in sredstev in če že ugotovljamo, da je znanje tujih jezikov potrebno, je treba tudi nujno žrtvovati potrebna sredstva.

Ob spomeniku na Rašici

TEDEN PRAVNIKOV

Na povabilo Zveze študentov ljubljanske Pravne fakultete so predstavniki študentske organizacije VPS zadnja dva dni sodelovali na »Tednu pravnikov«. Program je obsegal športno tekmovanje in ogled prve požgane slovenske vasi — Rašice.

Študentje po svetu

● Alžir:

Alžirsko ministrstvo za mladino in šport je organiziralo posebne tečaje za kadre v vodstvih mladinskih organizacij. Nekaj teh tečajev so vodili tudi jugoslovanski mladinci z namenom, da bi seznanili alžirsko mladino s prostovoljnimi delovnimi akcijami. Pobudnik za to je bil predsednik alžirske vlade Ben Bela.

V zvezi s tem je zaprosil list »El mudžahid« — organ političnega biroja FLN — našega ambasadorja v Alžiru tov. Nijazija Dizdareviča za kratek intervju, v katerem je tov. Dizdarevič prikazal delo prostovoljnih akcij mladine v Jugoslaviji od leta 1942 do danes.

● Beograd:

Te dni je bil na obisku v Jugoslaviji Jean Louis Roure, podpredsednik sindikalne komisije ENEF na Nacionalni šoli političnih ved v Parizu. Ob tej priliki je v razgovoru z našimi študenti podal svoje mišljenje o trenutno najaktualnejših vprašanjih iz življenja francoskih študentov. Na obisk v Jugoslavijo je prišel na povabilo UO ZS beograjskih univerz.

● Rimini:

Od 8. do 10. aprila je bil v Riminiju deseti jubilarni kongres Nacionalne unije študentov Italije. Kongresu je prisostvoval Miodrag Orlič, član predsedstva CO ZSJ. Študenti Jugoslavije in Italije že več let uspešno sodelujejo s seminarskim reševanjem skupnih vprašanj na kulturnem področju ter pri delovnih akcijah.

● Beograd:

25. marca je bila v Beogradu ustanovljena Konfederacija afriških študentov nacionalnih združenj v Jugoslaviji. Konfederacija združuje študente Združene arabske republike, Maroka, Tunisa, Malija, Toga, Gane, Nigerije, Severne in Južne Rodezije in Siera Leone. O ciljih in nalogah Konfederacije so govorili člani Izvršnega komiteja Leil Ahmed, predsednik (Maroko), Azuz Muhamed, sekretar za informacije (Tunis), Diara Fusein, generalni sekretar (Mali), Oliver Čame (Rodezija) in El Habain (ZAR).

Na posnetku z leve proti desni: Oliver Čame, Leil Ahmed, Fusein Diara in Azuz Muhamed

Mladinec na delovnem mestu

MARIBOR — V zadnjem času so se v večjih tovarniških mladinskih aktivih vršile proizvodne konference. O namenu in delu teh konferenc smo se pogovorili s tov. Mazejem Gorazdom, predsednikom idejno-vzgojne komisije pri OK ZMS v Mariboru.

● **Kakšen je namen proizvodnih konferenc?**

— Da bi se mladi proizvajalci tesneje povezali s problemi na delovnem mestu, posebno sedaj, ko so aktualna vprašanja večje produktivnosti, odnosov v kolektivu

in delitev osebnega dohodka, smo sklenili, da se posebno posvetimo organiziranju proizvodnih konferenc.

● **Kakšna je bila pri tem pomoč vaše komisije?**

— Za sistematično delo proizvodnih konferenc, za njihov stalni napredek, da bi postale nekakšne tribune mladih proizvajalcev, skrbijo ideološke komisije. OK ZMS je do sedaj organiziral v šestih občinah posvetovanja. Ugotovili smo, da mladi proizvajalci pravilno pojmujejo vso težino problemov. Edina negativna stran je v tem, da

se mnoga stališča in sklepi ne prenašajo vedno na obravnavo v samoupravnih organih in forumih političnih organizacij.

● **Kaj je osrednje vprašanje v razpravah?**

— Razumljivo, da je eno poglobljenih vprašanj proizvodnja in vprašanje produktivnosti. Kar se tiče proizvodnje, je s tem ozko povezano tudi vprašanje izvoza in nabave produktivnega materiala.

Drugo osrednje vprašanje, s katerim se mladina srečuje, je delitev dohodka. Pri tem lahko ugotovimo, da je politična bitka na tem področju že dobljena. Gre le še samo za razna odstopanja od že sprejetih načel in to predvsem v manjših kolektivih, kjer še decentralizacija ni tako poglobljena.

Proizvodne konference so pokazale, da je te probleme potrebno reševati že v ekonomskih enotah, kjer se ta odstopanja jasneje odražajo v konkretni praksi. Uspeh bo dosežen samo takrat, če bodo mladi proizvajalci, člani samoupravnih organov, aktivneje prenašali določila, razna stališča in sklepe na samoupravne organe ter druge forume, kjer se ta problematika rešuje.

● **Verjetno so razpravljali tudi o drugih vprašanjih, ki niso v direktni zvezi s proizvodnjo?**

— Da. Poleg vprašanj proizvodnje se je mladina srečevala s vprašanji, ki zadevajo področja štipendiranja, delitve stanovanj, vprašanje letovanj, rekreacije in drugih odnosov v kolektivih.

Pri vprašanju delitve stanovanj je prišlo do izraza vprašanje, kako se ta stanovanja delijo in kriteriji za delitev stanovanj.

Kljub priporočilom najvišjih vodstev SZDL in ZMS, da se pri nadaljnji graditvi stanovanj oddvoji več sredstev za graditev samskih blokov, je to priporočilo nalezelo na pravičen odziv v našem okraju le v Metalni, železarni na Ravnah, Konstruktorski in TAM. To so podjetja, ki velik del svojih sredstev oddvojilo za samska stanovanja.

V ostalih podjetjih ta priporočila še niso rodila rezultatov, v kriterijih pri delitvi stanovanj pa se upošteva delovni staž in druga neobjektivna določila. Mladi proizvajalci upoštevajo konkretne možnosti podjetij, posebno manjših. Prišlo je do mnenja, naj bi se manjša podjetja orientirala predvsem na to, da svoja finančna sredstva združujejo v skupne sklade in s skupnimi močmi rešujejo stanovanjsko problematiko.

● **In politika štipendiranja?**

— Pri obravnavanju tega problema je prišlo do izraza nerealno in nesistematično kadrovanje podjetij. Mladi proizvajalci, predvsem v večjih tovarnah, kot so MTT, TAM, Mura in Panonija, menijo, da je nujno, da pri nadaljnjem kadrovanju uporabimo večjo sistematičnost in da se na osnovi raznih analiz skuša vprašanje štipendiranja pravilno rešiti.

● **Kakšen je bil doseženi uspeh konferenc?**

— Z ozirom, da so proizvodne konference za mnoge mladinske organizacije v gospodarstvu mariborskega okraja nova oblika delovanja, smatramo, da so prvi koraki na tem področju bili do sedaj še kar uspešni. Ti prvi koraki so storjeni predvsem v murskosoboški občini v Muri, Pomurki in Panoniji, medtem ko v TAM, MTT, EM in železarni na Ravnah ta oblika predstavlja eno glavnih področij, katerim so mladi proizvajalci do sedaj posvečali največ pozornosti.

Opazuje se, da vodilni organi v ekonomskih enotah in podjetjih večinoma aktivneje sodelujejo pri razpravah.

● **Kakšni so načrti za bodoče?**

— Vse bolj prihaja do izraza potreba, da se ta oblika dela prenese na področje kmetijskih združenj, kombinacij in gospodarstev. Predvsem zaradi tega, ker kmetijska proizvodnja dobiva vse bolj organizirane oblike in je tudi problematika v kmetijstvu ravno tako pereča kot v industriji. Mladina na kmetijskih podjetjih ima mnogokrat premalo besede pri odločanju in je skrajni čas, da dobijo ti mladi proizvajalci mesto, ki jim pripada. Začetni korak bodo proizvodne konference. Slavko Pukl

Iz mariborskega okraja gre letos na zvezno delovno akcijo okrog 500 mladincev. Tako bodo šle tri srednješolske brigade in ena kmečko-delavska. O lokalnih delovnih akcijah vemo le malo. Mladina občine Center bo gradila cesto v Jakobskem dolu. Pri tej gradnji bo sodelovalo 60 mladincev. Mladina iz občine Maribor-Tabor pa se bo tudi letos udeležila akcije v Zemunu. Na tej akciji so sodelovali že lani in je bila njihova brigada »Pohorski bataljon« ena najboljših. Brigadirji bodo delali na mno-

gih mestih, glavna dela pa bodo na mestnem stadionu.

Na učiteljski v Mariboru sta bila ustanovljena dva marksistična krožka. Mladinci so se zedinili, da bo krožek najboljše delal, če bodo ustanovili poseben krožek za višje in poseben za nižje letnike. Mentorstvo nad krožkom je prevzel profesor filozofije. Nižji letniki so se lotili teme vse o religiji, višji pa predelave krajših spisov marksistov. V začetku ji bo v delo vpeljal mentor, in sicer tako, da bo prvič sam

pripravil predavanje, pozneje pa bodo to delali dijaki sami, mentor pa bo dopolnjeval in pojasnjeval vsa nerazumljiva vprašanja.

Tako sedaj v občini Center delajo trije marksistični krožki. Zanimivo bi bilo ugotoviti, zakaj je za to področje idejno-vzgojnega dela na drugih šolah tako majhno zanimanje.

Pred kratkim je bila v Ma-

riboru na obisku mladinska delegacija iz Zemuna. V našem mestu se je mudila kot gost občinskega komiteja ZMS Maribor-Tabor. Mladina občine Tabor sodeluje s svojimi vrstniki od lanske delovne akcije, ki je bila v Zemunu. Gostje so si ogledali znamenitosti Maribora, Tovarno dušika v Rušah in Ptuj.

DOPISNIKI

Vedno le govorimo o naših zabavah, »kulturnem izživljanju«, le redko kdaj pa pokažemo realne rešitve. Govoriti, da bi morali bolje organizirati prireditve, da bi morali skrbeti za kvalitetnejši program, da bi morali to in ono. Kolikokrat smo že rekli, da bi lahko na prste prešteli, koliko kvalitetnih zabavnih prireditev je bilo v zadnjem času v Mariboru. Tokrat bi spregovoril le o eni realni rešitvi — o mladinskem plesu. Trenutno imamo dva osrednja mladinska plesa (mladinska zato, ker so vsi obiskovalci mladi ljudje) in sicer v hali C in na drugi gimnaziji. Ne bi hotel razpravljati o tem, ali so ti plesi primerni ali ne. Tudi o tem smo že govorili in rekli, da bi moral mladinski ples izgledati drugače. Morali bi čutiti, da je res mladinski ples na dostojni ravni in ne (naj se izrazim z besedami profesorja ene izmed srednjih šol) lovišče najrazličnejših frajerjev, tistih v ozkih kavbojkih in tistih s črno obleko in malomarno zavezano kravato.

Mladinski ples naj ne bi bil samo ples, ampak bi moral imeti tudi primeren zabavni program. Ravno ta ugotovitev je rodila pred časom živahno polemiko. Zanimivo: vsi so bili za to, toda nihče ni vedel, kako bi se naj to izvedlo. Društvena komisija pri OK ZMS je v zimskem času poskušala organizirati takšne ples v domu JLA, vendar brez uspeha. Do plesa s programom sploh ni prišlo, ker je bilo še mladincev za ples premalo.

Vendar smo imeli primer, ki je pokazal in dokazal, da je mogoče mladinske ples v redu organizirati. To je bil brigadirski večer, ki ga je ob koncu preteklega meseca organiziral občinski komitej ZMS. Glavna točka večera je bil ples (razumljivo), toda pred plesom je bil izvajan zelo prijeten program. Sodelovali so mladinci iz večine mariborskih srednjih šol. Res je bil program malo daljši, toda nihče ni negodoval. Nasprotno, Ob koncu so se zbrali mladinci okrog odra in pridno sodelovali s kvartetom, ki je nastopal (program je pokazal, da imamo pri nas mnogo talentiranih pevcev, recitatorjev in igralcev, le poiskati jih je treba). Programu je sledil ples, tokrat res mladinski. Ni prišlo do nobenih izgrediv, kljub temu da so točili alkoholne pijače v bifeju doma JLA. Po plesu sem se z mnogimi pogovarjal o tem večeru. Vsi so pritrdili, da doslej še niso bili na tako prijetni mladinski zabavi.

L. Kopus

Kaj bomo študirali?

V tej naši stalni rubriki smo vas do sedaj seznanili z vsemi višjimi šolami v Mariboru. Sedaj bi lahko še enkrat kratko pregledali možnosti za študij v našem mestu. Najprej Višja ekonomska komercialna šola. Ta ima oddelek za transport in zavarovanje, ki je namenjen šolanju strokovnjakov za gospodarske službe, s poudarkom na transportu, zavarovanju in špediciji. Ta oddelek ima dve smeri študija: železniško-kamionsko smer za tiste, ki se nameravajo specializirati na železniški in cestni transport, in pa špedicijsko smer.

Oddelek za gostinstvo in turizem je bil ustanovljen zaradi vedno večjih potreb po tem kadru. Sam študij je precej zahteven, hkrati pa tudi zanimiv in pester.

Oddelek za zunanjo trgovino: Slušatelji, ki končajo študij v tem oddelku, dobijo po določenem času pravico opravljati zunanjetrgovinske posle. Program študija je zahteven. Glavni poudarek je na specifičnih predmetih in na znanju tujih jezikov. Slušatelj se izobražuje na tem področju pri Zavodu za tuje jezike, ki ga je ustanovila VEKS in ki razpolaga z vsemi napravami za moderno in intenzivno poučevanje jezikov.

Oddelek za bančništvo: Po končanem študiju na tem oddelku imajo diplomanti možnost zaposlitve na kateremkoli referentskem mestu v banki. Kljub specializaciji je diplomant usposobljen za različne posle v banki po krajšem priučevanju. Poleg splošnih ekonomskih predmetov ima oddelek seveda svoja specifična predavanja.

Oddelek za splošno komercialno vzgaja in izobražuje komercialiste za potrebe industrijskih in trgovskih podjetij. Najvažnejši posli, ki jih opravlja komercialist, so: sklepanje pogodb o prodaji in nabavi blaga, pisarniško poslovanje, ekonomska propaganda itd. Z vsem tem se spozna bodoči komercialist na tem oddelku.

Višja tehnična šola ima naslednje smeri:

- oddelek za strojništvo — energetiki, tehnologi,
- oddelek za elektrotehniko — laki in sibiški tok,
- oddelek za gradbeništvo — komunala, operativa,
- oddelek za tekstil,
- oddelek za kemijo.

Osnovni poudarek v dveh letih študija je na matematiki, mehaniki, elektrotehniki in kemiji (specifično za oddelke). Razumljivo je, da je poleg veselja za študij potrebna tudi velika vztrajnost, saj je treba v dveh letih opraviti okrog 25 izpitov.

Višja stomatološka šola: To šolo bi priporočili vsem, ki se zanimajo za medicino in imajo veselje do bioloških predmetov. Študij je zelo obširen. V vseh semestrih je velik poudarek na praktičnih vajah. Diplomanti se lahko po končani prvi stopnji zaposlijo v zobozdravstvenih ustanovah in ambulantah.

Višja pravna šola: Šola ima namen vzgojiti pravnike — praktike, ki so v praksi potrebni na delovnih mestih pravne in komercialne službe. Po opravljenih izpitih dobi študent diplomu (ni posebne diplomske naloge).

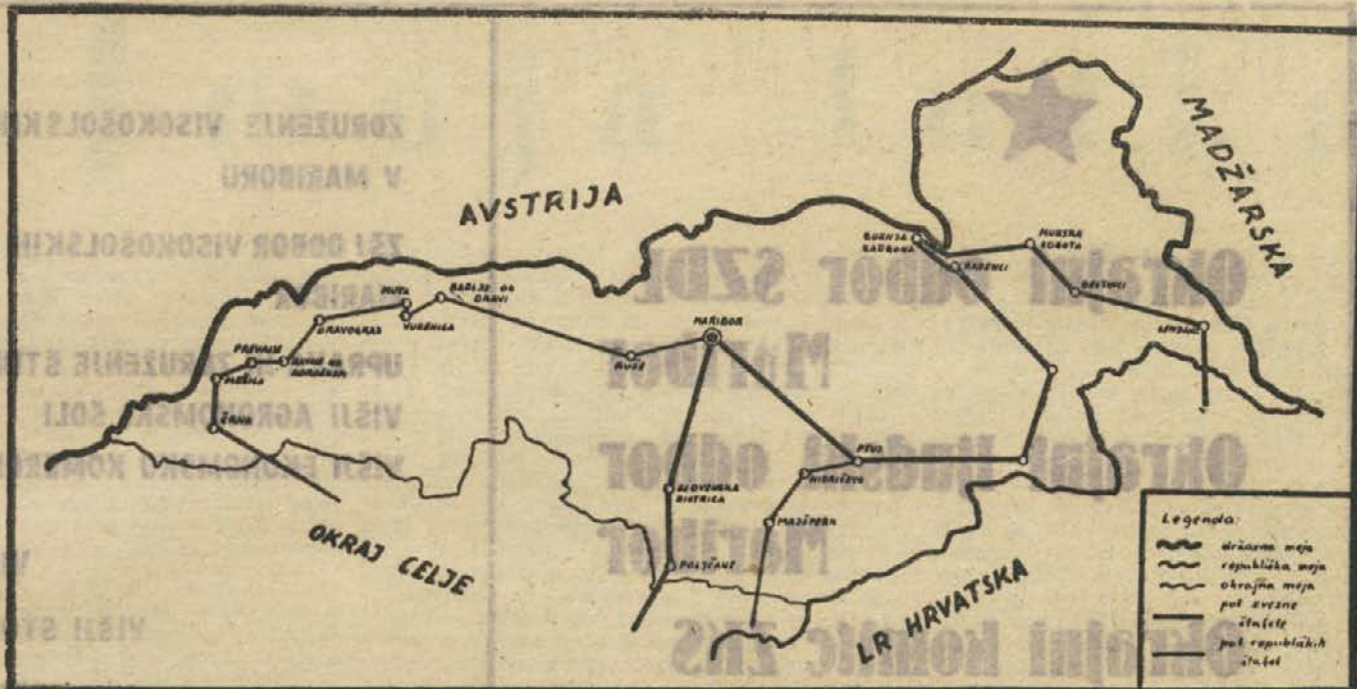
Pedagoška akademija ima naslednje oddelke:

- matematika — fizika,
- slovenščina — angleščina,
- tehnični pouk — osnove fizike,
- zgodovina — zemljepis,
- razredni pouk.

Jesen pa bo uvedena še nova skupina: biologija — kemija.

Višja agronomska šola je bila ustanovljena leta 1960. Študij je organiziran v treh oddelkih:

- poljedelskem,
- živinorejskem in
- sadjarško-vinogradniškem.

Pot štafete mladosti

Letos bo že sedemnajstič tekla po vseh krajih naše domovine štafeta mladosti. Vsako leto sodelujejo tisoče mladincev in mladink iz vse države. Letošnja pot je začela štafeta v Jajcu, na kraju, kjer je bilo drugo zasedanje AVNOJ. Pot nadaljuje preko krajev, kjer so bili najhujši partizanski boji. Štafeta bo obšla vso Jugoslavijo.

Pri organizaciji štafete in proslav v našem okraju bodo udeležene vse družbeno-politične organizacije in delovni kolektivi. Te organizacije bodo pripravile proslave in pohode na kraje partizanskih bojev. Centralne proslave in parade letos ne bo. Težišče praznovanja je preneseno na občine. Skozi mariborski okraj bo letos šlo veliko število štafet.

Zvezno štafeto bomo 15. maja prevzeli od Celjanov na Pečici. Potem bo njena pot tekla preko Poljčan skozi Slovensko Bistrico v Maribor, kjer bo istega dne ob 18. uri na Trgu svobode svečan sprejem. Naslednji dan bo nadaljevala pot preko Ptuja, Ormoža, Ljutomera, Radenci in Radgone do Murske Sobotice. Pot bo nadaljevala naslednji dan v smeri Beltinci — Lendava — Mursko Središče, kjer bo ob 9. uri dopoldne predaja štafete palice mladini republike Hrvaške.

Poleg glavne zvezne štafete bosta skozi naš okraj potekali še dve republiški štafeti. Prva, ki ima start v Logarski dolini, pride v naš okraj 14. maja popoldne. Sprejeli jo bomo prav tako od Celjanov v Sentvidu na Slemenu. Pot bo nadaljevala preko Koroške po Dravski dolini, kjer se bo priključila Zvezni štafeti.

Druga republiška štafeta ima svoj začetek v Bazi 20 v Kočevskem rogu. Tudi to bomo sprejeli od mladine celjskega okraja v Stopercih. Njena nadaljnja pot bo preko Majšperka — Ptujškega polja v Ptuj, kjer se bo prav tako priključila Zvezni štafeti.

Skozi Maribor bo šla letos kakor vsako leto tudi broderska štafeta, pri kateri bodo sodelovali mariborska športna društva. Poleg te bo organiziranih več manjših okrajnih štafet.

Srečal sem ga v vrsti v samopostrežnici.

● Kakor vem, si včasih hodil na gimnazijo. Katero šolo obiskuješ sedaj?

— Ker mi lansko leto v gimnaziji ni šlo najbolje, sem se vpisal na Elektrogospodarsko šolo. Ze od nekdaj sem se rad ukvarjal s to stroko in sam ne vem, zakaj sem šli v gimnazijo. Spoznal sem, da je

MIMOGREDE

moje mesto v praksi. Sicer pa imam še vedno možnost, da nadaljujem šolanje na srednji tehnični šoli.

● Torej je na tej šoli veliko praktičnega pouka?

— Da, tri dni v tednu imamo prakso, in to v šolski delavnici, hodimo pa tudi po podjetjih, da spoznavamo delavsko samoupravljanje in da si pridobimo čim več izkušenj.

● Se udeležuješ v mladinski ali v kakšni drugi organizaciji?

— V šoli imam funkcijo predsednika razredne skupnosti, delam pa tudi doma, v mladinskem klubu terena Ivan Cankar.

● Kako ste v šoli spremljali sprejetje nove ustave?

— Posvetili smo ji nekaj mladinskih ur, na katerih smo, s pomočjo tov. Plešnar-

jeve, razpravljali o tem pomembnem dogodku.

● Kako se zabavaš izven šole?

— Najraje hodim v kino, poslušam dobre popevke, berem kakšno knjigo, redno pa prebiram Pavliho.

● Kateri film, popevka in vic so zate najboljši?

— Film »Kozara«, popevka Pat Boona »Speedy Gonzales«, najbolj pa se zabavam ob Pavlihovem horoskopu.

● Kako si občutil, da je končno prišla pomlad?

— Prvič po tem, da ne rabim več nositi rokavic, najbolj pa sem se prepričal, ko so začeli na veliko prekopavati ceste in pločnike.

● Ali se ukvarjaš s športom?

— Aktivno gojim hojo na krajše proge in poleti plavanje, sicer pa navijam za NK »Maribor«.

● Sedaj povsod razpravljajo o tem, ali bo »Maribor« prišel v I. ligo ali ne. Kaj praviš o tem ti?

— Bolje, da ne pridejo, kajti boljše je biti med vrabci kralja, kakor med orli služabnik.

Sedaj naj ga še predstavim: IRGOLIČ IGOR, 18 let, obiskuje Elektrogospodarsko šolo in ima kodraste lase.

Branko

Taborniki odreda »Pohorski bataljon« so pred kratkim organizirali partizanski večer ob tabornem ognju v Stražunskem gozdu. Program je bil pester in so ga pripravili taborniki sami.

**Okrajni odbor SZDL
Maribor**

**Okrajni ljudski odbor
Maribor**

**Okrajni komite ZKS
Maribor**

**Okrajni komite ZMS
Maribor**

Cestitajo k prazniku delovnega ljudstva, prvemu maju!

**ZDRUŽENJE VISOKOŠOLSКИH ZAVODOV
V MARIBORU**

**ZŠJ ODBOR VISOKOŠOLSКИH ZAVODOV
MARIBOR**

**UPRAVA IN ZDRUŽENJE ŠTUDENTOV NA
VIŠJI AGRONOMSKI ŠOLI
VIŠJI EKONOMSKO KOMERCIALNI ŠOLI**

VIŠJI PRAVNI ŠOLI

VIŠJI STOMATOLOŠKI ŠOLI

VIŠJI TEHNIČNI ŠOLI

PEDAGOŠKI AKADEMIJI V MARIBORU

*

**CESTITAJO VSEM ŠTUDENTOM IN DELOVNIM
LJUDEM K PRVEMU MAJU!**

Tovarna pisalnih strojev

Ljubljana

**VSAK ŠTUDENT
IMA SVOJ PISALNI STROJ**

Končno ni več nobenih problemov za prepisovanje skript, predavanj, vaj, seminarskih del, programov in slično. Prav tako je postalo pisanje referatov, seznamov, prošenj in osebnih pisem lahko, ugodno in hitro.

To nam omogoča novi pisalni stroj tipa portable Tops-MI, ki se že nahaja na tržišču. Konstruiran je po licenci znane tvrdke, tehnično zelo zadovoljive in kar je najvažnejše: ima dostopno ceno.

Ni več težav in napak pri nerazumljivem rokopisu, ni več problemov zaradi vzdržljivosti človeške roke. Hitro, a to pomeni ekonomično, čisto in pregledno, v nekaj primerih natančno, za kakršnokoli potrebo lahko z lahkoto pišete z vašim strojem TOPS-MI.

Za redne ali izredne študente vseh fakultet, akademij, visokih ali višjih šol je odobrena specialno znižana cena. Vsa potrebna pojasnila lahko dobite v vseh večjih papirnicah.

**TOPS
Ljubljana**

METALNA Maribor

POŠILJA ISKRENE POZDRAVE REPUBLIKSI KONFERENCI ZVEZE ŠTUDENTOV IN ŽELI, DA BI DOSEGLA PRI SVOJEM DELU KAR NAJBOLJŠE USPEHE. OBENEM ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM K PRVEMU MAJU.

KOLEKTIV MARIBORSKE METALNE

Rogaška

zdravilišče slatina

Veletrgovina

Prehrana

Maribor

pošilja tople pozdrave republiški konferenci Zveze študentov v SRS in želi, da bi dosegli čimboljši študijski uspeh in da bi se čimaktivneje vključili v našo družbeno dejavnost. Obenem čestita študentom in vsem delovnim ljudem k prazniku dela.

Moja lutka

Vedno sem imel rad tihe in ljubke lutke, predrobne za resničnost. Svoobodno sem jim lahko spreminjal poteze obraza po čisti podobi svoje davne boginje, zbledele med kamni let. Samo tako sem jo lahko oživel. In kar je čudno – nihče se mi ni posmehoval. Ljudje so vedeli, da je lutka, kakršno hočem, še vedno le – lutka. Ustavljali so se, se nasmihali in z drobcem otožnega obžalovanja vzdihovali: »Svojo lutko izpopolnjuje ure in ure. Ta čudak ni nikoli zadovoljen s podobo, ki jo izdelava. Kot da bo doživel dve stoletji, norček!« – Ko so tako stvari postavili na svoje mesto, so odšli po svojih temnih poteh, zadovoljni, da jim obleka pokriva nagoto. Odločil sem se, narediti lutko nenavadne lepote, kakršne še svet ni videl; meni v rešitev, ljudem v zadovoljstvo, čudenje ali zavist. Mnogokrat sem v nočeh polna premišljeval, kakšne poteze naj po svojem revnem znanju, ki je zgolj čut – a polnem srca, ki je zgolj ovira – vdahnem rožnatemu obrazku moje lutke jaz, ki nisem kipar. Hotel sem izoblikovati obraz, izklesan v popolnosti lepote in z nadihom tople razumnosti. Obraz moja izpovedovati vsem ljudem – vsakemu nekaj: enemu o Nežnosti, drugemu o Človečnosti, tretjemu – nasmehanju – o Bolečini živečih. Dolgo sem jo gladil s smrkovim papirjem, po zavihanem nosku, po našobljenih ustnah, po vratu – vse dokler nisem ublažil ptez okrutnosti. Po večtedenski večnosti mi je uspelo odstraniti iz tega obličja, ki je dobivalo vse bolj vzvišen in nezemeljski izraz, poteze sebičnosti in plahosti. Nikoli pa nisem uspel odstraniti iz koticov ust in iz ognjevitega žarenja steklenih, črnih oči, pohlep po privatni lastnini – grmadi oblek, ki je lasten vsem lutkam.

Dozdevalo se mi je, da sem tako v moji lutki združil vse pglavitne poteze, katere naj ima bitje, ki ga že tako dolgo in vsepovsod zaman iščem. Toda – žalostila me je njena ne-gibnost. Da bi jo oživel, sem blodil od vrat do vrat vseh elektronskih strokovnjakov, želeč samo eno: dati ji gibanja, ki je življenje. Toda vsi so zmajali z učenimi glavami in dejali: »Če hočete imeti lutko takšno, kakršna je sedaj, ji ni priporočljivo vgraditi nobenega mehanizma zaradi skladne lepote njenega nenavadnega obraza. (Dragi mož, ustvarili ste drobcen čudež). Spregovorila bi lahko samo tedaj, če bi

ji glavo trikrat povečali. Oblika mehanizma za gibanje bi tudi močno spremenila podobo celotnega lutkinega telesa; ki bi se tako moralo prilagoditi mehanskim oblikam – nikakor pa ne poeziji pravljice v njenem obrazu, ki ste ga izoblikovali vi, novotar. Prav tako bi mehanizem za premikanje nog dal popolnoma drugo obliko njenim, sedaj vitkim, baletnim nožicam!« – Tako so dejali in zapirali vrata za menoj.

Nikoli ne bom mogel storiti nekaj sličnega! Hotel sem jo takšno, kakršno mi je končno uspelo narediti mojim trudnim rokam in opustil sem misel na to, da bi se lutka gibalala ter govorila. Odkril sem molčečo skrivnost v njenih široko odprtih, zvedavih očeh, našel sem stoletno lepoto, ki jo porajata

Jemal sem jo s seboj na moje divje, nebrzdane izlete, ki jim je bilo priča samo nebo. Dekleta (predvsem ukročene črnolaskke), ki sem jim namenil vloge svojih bežnih spremljevalk – večinoma kraljice duševne negibnosti in odvratno lepih, slonokoščenih teles – so DEJO gugale z mezinci, ji s ščetko za obrvi česale njene dolge lase ter ji oblačile nove, večno nove obleke, skrojene ob urah praznotnega dolgočasja pri piknikih (rad imam svetle jase). Na njej so bili razstavljeni najmodernejši in najdržnejši modeli oblek, lahkotni in razkošni, skromni, a elegantni. Moja lutka je postala potujoči modni krič neštetihi skritih želja, ki so vodile hladne, odsotne prste, kateri so jo slačili in oblačili.

Meni pa ni bilo všeč, da sem kljub želji gledati jo skrivoma razodel vsem, kaj imam najrajši – obesil sem jo ob avtomobilsko šipo, ker sem jo moral gledati. Nisem mogel trpeti tega, da so se vse te roke dotikale moje čiste, blede lutke, vse te roke, ki so v svojih grabežljivih življenjih stiskale tolike druge roke, odpenjale tolike gumbe in pozlačene zaponke, nosile tolike pristane – vse te neznane, vlažne roke tujih svetov – hotel sem, da bi bila lutka deležna samo mojih najskritejših misli, mojih najprozornejših naklonjenosti, mojih najbolj vročih poljubov. Kadar sem se vračal z drhtečimi rokami na volanu, zbe-gan od neskončne igre, ki ugonablja – sem ustavljal vozilo na obronkih zapuščenih cest in livad, snemal DEJO ter jo poljubljal, poljubljal brezumno, želeč imeti vsaj eno njenih bogastev, ki mi jih ni več mogoče doseči: Morda plahost ali zvestoba, ki sem jih čislal nekoč, davno – ko sem še ljubil, ne da bi vedel, da lahko človek ljubi tudi nepopolnost v mladeniškem zanosu prve rože.

Pripisovati sem ji začel neštete možnosti in dozdevne lastnosti. V mojih očeh je imela svoje tajinstveno notranje življenje – o čemer me je prepričal moj sluh. Ko sem se nedavno vračal z ene mojih poti, mračen, sem jo snel z okvirja šipe, kjer je brezvoljno bingljala, ter se ji približal z drhtečimi, vzkipelimi ustnicami. Zazdelo se mi je, da je bilo slišati v njeni notranjosti pritajen, rahel zvok, pridušeno, a vendar komaj zaznavno bitje, podobno utripanju človeškega srca. Prišel sem njeno leseno telesce k licu in dolgo napeto prisluškoval. Ničesar nisem mogel zaznati. Nato... nato se je oglasilo v njej kakor oddaljeno prebujanje, razločno in v presledkih ponavljajoče se pozvnanje, globoko v njej, tam, kjer imajo običajni ljudje srce.

Spreletelo me je v silnem navalu radosti in vznemirljivega čakanja: »Moja lutka ima notranje življenje! Zna misliti. Čustvuje. Dojema! Sklepa in preudarja. Ve vrednotiti stvari, kot prerodka razumna bitja iz njenega olesenelega sveta mrtvih lutk.« Planil sem pokonci in v brezglavi radosti nisem več zaznaval svojega početja. »Torej ji lahko povem in zaupam vse, kar mi teži razum in dušo. Vse o svetu, sebi in ljudeh. Vse o neskončni vrsti ljudi, ki jih ljubim, o samoti človeškega bivanja, o mislih in slutnjah, o vseh strasteh, ki so prazne – a me vklepajo v svoje verige, o katerih me je sram vsakomur govoriti. Moja drobna lutka pa me je sposobna razumeti, ni plehka in vdana

v gonjo za užitki, zabavami in pozabo kot neskončna vrsta iz njenega otopelega sveta. Namenil sem ji vlogo, ki je toliko živim lutkam pred njo bila pretežka: Premagala bo svojo breztežnost ter mi pomagala nositi svet. Toda – norček – ona je vendar samo lutka, ne stavi je previsoko! Ali bo to zmogla! Da, da, človek ne more sam ostati nasproti vsemu. Mora imeti nekoga, ki ga na poti med peskom in okamenelimi podobami ljudi spremlja, vdano, vendar ne suženjsko in morda te zvečer pogleda z očmi, ne pa s spomeniki, ki se tolikokrat vgnezdijo pod obrvi, kadar oči pravtako okamenijo.

Odslej sem jemal DEJO tudi v službo. Skrival sem jo, nihče ni tega izvedel. Zнала je odgovore na premnoga vprašanja, pred katerimi sem nemočen obstal. Njena modrost se je dopolnjevala z mojo. Nikoli nisem slutil, da je lahko v njenem molku moja rešitev in trajnejše razumevanje, v njeni vdanosti pa tiha samoodpoved. Vse bolj in bolj sem verjel, da ima moja drobna lutka vse lastnosti, ki lahko ostrežijo in da je njena negibnost odraz višje organiziranega duševnega življenja – »Da – njeno notranje življenje, redkost njenega rodu je dar, ki ga bom moral negovati in ljubosumno skrivati!«

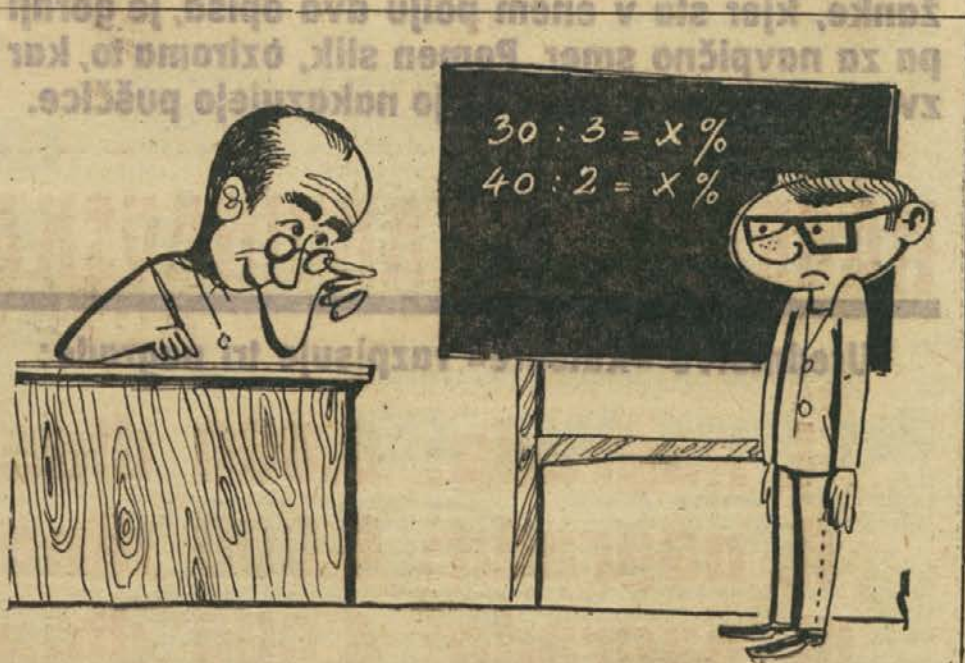
Nekega dne sem dvignil svojo malo boginjo k sebi, da bi jo ljubkoval. In spet sem prisluhnil drobcenemu bitju njenega skritega življenja nekje

globoko v njej. V nespretni kretnji – hotel sem jo pobožati po laseh – se mi je zmuznila iz rok in padla na tla tako trdo, da se je raztreščila na dvoje. Sklonil sem se in otrpnil od neme groze: Na levi strani, tam kjer imajo običajni ljudje srce, je zijal zaviti hodnik, iz katerega je visel rumen, debelkast črv... Zdal sem vedel. Vedel! – Skrivnostne zvokke v njeni notranjosti je povzročal On. Norčevske misli in zanos nevedneža je prav tako budil ON – sirotno zviti v svojih katakombah in smešno neboghen – – – Jaz pa sem norec mislil, da so pritrjeni, rahli zvoki, ki jih je povzročal ta bedni plazilec, valovanje lutkinega notranjega, duhovnega življenja.

O, lutka! O, črv!!

Od takrat imam raje velike, zmehanizirane košate lutke, ki gredo, če jih naviješ, in govore, kadar jih nihče ne spravlja ob glavo. Toda te kovinske, okretne, skladno grajene, bleščeče stvarce kaj kmalu porjave in obnemijo. Takrat si mi vsi, z običajnimi srci – kupimo nove. Svet lesenih in svet mehkaniziranih lutk se približuje in spaja. Tako nastaja neki novi svet, ki mu tehnika še ni iznašla imena. Morda se bo oglasila medicina.

Kakorkoli že – nikjer ne najdem več lica, angelskega lica, kot ga je imela DEJA – moja čudna lutka, nenavadne lepote, ki sem jo ustvaril po enkratni notranji podobi hrepenjenja po tih ljubki lutki, pre-drobni za resničnost.

Kaj se razburjate, prijatelj? Pri tolikih padlih eden pač ne spremeni procenta...

(Vsaka podobnost z izpiti matematike na VEKS je zgolj slučajna)

Humoreska

